İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ KÜLTÜR İŞLERİ DAİRE BAŞKANLIĞI KARAMİZAH MERKEZİ AYLIK YAYIN ORGANIDIR

YIL 1
SAYI 7
1998

MİZAH KÜLTÜRÜ

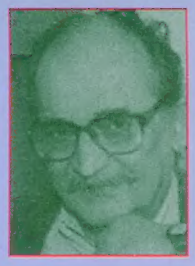

Oğuz Aral ve karikatür sanatının "gizli" incelikleri hakkında...

KARA "BU DERGİ SİZİNDİR. ALABİLİRSİNİZ!"

75

CUMHURİYETİN 75.YILI ÖZEL SAYISI

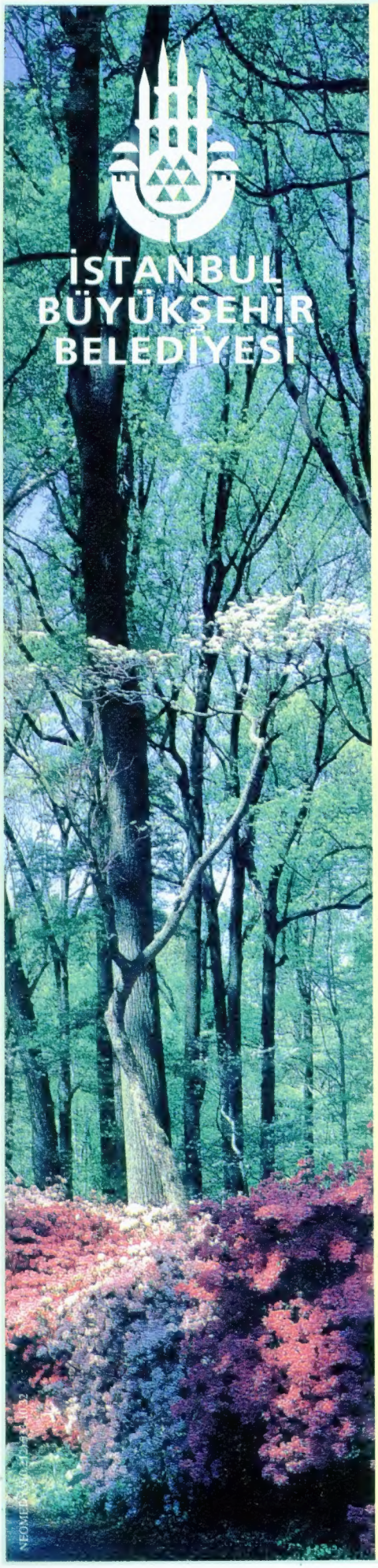

1996'da 100 bin,
1997'de 200 bin

...ve 1998'de

400 bin ağaç daha dikiyoruz

İSTAÇ

BİLGİ İÇİN:
İSTAÇ A.Ş.
TEL :(0.212) 230 65 06-230 63 24-230 60 41
FAKS: (0.212) 296 70 46-231 76 14

İSTANBUL'A DÖRTYÜZBİN AĞAÇ
KAMPANYASI

▶ **ATATÜRK** hakkında, daha çok kendi yaşadığı döneminde yaşayan insanların hatıralarından nakledilme mizah yazıları yer alıyor. Atatürk hakkında yazılan fıkralar, nükteler, çizilen karikatürler... Bilindiği gibi, Atatürk hakkında "Nutuk" ve "Hatırlar" dışında kendisiyle ilgili, kendi ağzından yazılmış pek eser yoktur. Ancak, geniş dünya görüşüne paralel olarak, geniş mizah anlayışının da olabileceğini düşünerek, konuyu biraz araştırınca yanılmadığımızı gördük. Hakikaten Atatürk'ün yaşadığı döneme tanıklık etmiş insanların yazdıkları kitaplara ulaşınca, Atatürk'ün mizah anlayışının ne kadar geniş ve hoşgörülü olduğunu bir kez daha anladık. Hatta bazı çok kritik konuları bile, mizah uslubuyla nasıl bir incelikle çözdüğünü öğrendikçe, bunları dosyalamaya ve okuyucularla paylaşmak istedik. Buyrun siz de zevkle okuyacaksınız...

▶ **MOLLA LÜTFİ VE HİCİV SANATI ÜZERİNE SÖYLEŞİ:** Onbeşinci yüzyılın yetiştirdiği Molla Lütfi, kişiliği, bilgisi, fıraseti, kısaca hayatı bakımından çağdaşlarına göre başka bir özellik taşıyan ünlü bir bilim adamıdır. Bu yazıda onun mizah ve hiciv yönü üzerinde durmak istiyorum .Kendisine cevap vermeye gücü yetmeyen kişilerce uydurma bir suçlamaya dayanarak onu öldürtmeye kadar varan taşlamaları, nükteleri aslında biraz iğneli bir şaka olarak değerlendirebilir. Ama zayıf zekasız insan kini hoşgörüden ve bağışlamadan yoksundur, çağlar boyunca.

▶ **KARAMİZAH MERKEZİNDE KARİKATÜR DERSİ ALAN ÖĞRENCİ ÇALIŞMALARINDAN ÖRNEKLER VE ÇİZGİLER...**

içindekiler

2	MİZAHTA ATATÜRK... GENÇLİĞİNDEN ÖLÜMÜNE KADAR, YAŞADIĞI OLAYLARIN MİZAHI YÖNÜ... ÇEVRESİNDE BULUNAN KİŞİLER TARAFINDAN NAKLEDİLEN VE BU KONUDA DERLENEN BİRÇOK KİTAPTAN OLUŞTURULDU...
18	"ZALİM ŞEVKİ" ÇİZGİROMAN
19	GALİP TEKİN'DEN BİR ÇİZGİROMAN "M.G.M."
20	MORT WALKER'DAN "HASBİ TEMBELER..."
20	STEINBERG'DEN BİR KARİKATÜR...
21	MOLLA LÜTFİ VE HİCİV SANATI ÜZERİNE BİR YAZI.
28	KARA MİZAH MERKEZİ ÖĞRENCİ ÇALIŞMALARI
29	TÜRK KARİKATÜRÜNÜN ÖĞRETMENLERİNDEN OĞUZ ARAL VE ÇİZGİ SERÜVENİ.

▶ **OĞUZ ARAL:** Bir şeyler yaratmak kolay değil, hele gülmeceli, eğlenceli bir şeyler yaratmak yeryüzünün en zor olduğu kadar da nankör uğraşlarından biri. Bir de bunu sürekli yapma durumunda, hep belli bir düzeyi tutturma zorunda olduğunuzu düşünün. Bıkkınlık da gelir, nefret de. Yukarıdaki sözleri Oğuz Aral gibi yaşamının kırk yıla yakın bir bölümünü bu işe vermiş birinden duymak bunun ne denli güç bir iş olduğunu anlatmıyor mu: Bugün bu karikatür ustasını konu almak istiyoruz. Sanatla uğraşmak zor ya, sanatçıyı konu edinmek daha da zor. Çünkü burada insan söz konusu. Ne kadar yalın olursa olsun gene de çok karmaşık olan bir insan. Kâğıda, tuvale, taşa işlenmiş, ölçülebilen, kümelendirilebilen bir yapıt değil söz konusu olan. Duyan, düşünen, kendine özgü bir yaşamı olan bir insan. Üstelik sanatçılar öteki insanlardan da başka oluyorlar. Daha çok duyuluyorlar, daha çok düşünüyorlar, daha özgün bir yaşamları oluyor. Kendileri yaratıcı olduklarından mıdır nedir, öyle her şeyi de kolayca beğenmiyorlar...

Merhaba

SEVGİLİ mizah dostları,

Geçtiğimiz sayılardan anladığımıza göre gayretlerimiz boşa gitmemiş. Bu sayımızda sizlere Gazi Mustafa Kemal'in hakkında yazılan fıkralar, nükteler, çizilen karikatürlerle ilgili geniş bir dosya hazırladık. Yorucu ama keyifli bir çalışmaydı, merak ile izleyeceğinizi umuyoruz.

İlerleyen sayfalarda ise çizgiroman kültürü üzerine yayınlanmış en kapsamlı çalışmalardan birinin "Zalim Şevki"nin bir örneğini sunuyoruz. Çizgiroman severler Zalim Şevki'nin maceralarını, o çizgiromanda geçen kahramanları ve Engin Ergönültaş'ı iyi bilirler. Biz de bu seriden bir örnek vermek istedik. Biraz da bu Zalim Şevki'yi geniş bir şekilde dosya yapabileceğimizin habercisidir.. Bunun yanında çizgiroman ustası Galip Tekin'de bu sayıda bir çizgiromanıyla sizlerle birlikte olacak.. Molla Lütfi ve hiciv sanatı üzerine yazılmış makaleyi, mizah dünyası içerisinde tarzı değişik olduğu için beğenerek okuyacağınızı tahmin ediyoruz. Türk karikatür sanatının öğretmenlerinden biri Oğuz Aral'ın çizgi serüvenini kendi ağzından dinlemek pek hoş bir durum...

Sevgili mizah dostları, "Mizah Kültürü" dergisinin ayrıcalığı var ise o da gösterilen yoğun ilgiden, çabadan ve hasassiyetten kısaca emekten kaynaklanmaktadır. Mektupla, faksla, telefonla bize ulaşan temennileriniz, beğenileriniz, eleştirileriniz bizi daha bir motive etmektedir. Bu sebeplerden ötürü önümüzdeki sayı çok önemli dosyaları mizah dünyasına kazandıracağımızı müjdeleriz. Önümüzdeki sayıda görüşmek üzere..

Hasan Kaçan

MİZAH KÜLTÜRÜ

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
KÜLTÜR İŞLERİ DAİRE BAŞKANLIĞI, İSTANBUL KÜLTÜR VE SANAT ÜRÜNLERİ TİCARET A.Ş. ADINA SAHİBİ
ŞENOL DEMİRÖZ

◆

yayın yönetmeni HASAN KAÇAN
grafik tasarım MİKAİL ERDOĞAN
yayın koordinatörleri
HAKAN ALPİN, METİN ÖZTÜRK
yazı işleri müdürü CEM AYTEPE
grafik uygulama
MEHMET ÇİÇEKYÜZLÜ, HAVVA KARADAĞ, SERPİL AKDAĞ, OKTAY KAÇAN

◆

yapım
"HETEN KETEN LEKLEMDİLİK" 272 34 54
baskı "İNCELER OFSET" 576 56 44

Nükte, fıkra ve çizgilerle Atatürk'ü anlatan eserlerde, Atatürk'ün mizaha ve mizah ustalarına ne kadar hoşgörülü olduğunu, onları koruduğunu bir kez daha öğrenmiş oluyoruz.

75.YILINDA ATATÜRK

MİZAH KÜLTÜRÜ

Önsöz yerine..

Cumhuriyetimizin 75. yılını kutlarken Cumhuriyet ruhunu daha iyi kavrayabilmek için büyük bir hassasiyetle "Cumhuriyetin 75. yılında Atatürk" adlı dosyayı hazırladık. Bu dosyada Atatürk'ün kişilere, olaylara nasıl yaklaştığını daha detaylı bir şekilde anlayacağız. Hazırlamış olduğumuz bu dosya kuşaktan kuşağa aktarılacak özenli bir çalışmanın yanı sıra bir rehber kitap özelliğini de taşımaktadır. Daha çok kendi yaşadığı döneme ait nükte, fıkra ve çizgilerle göreceğimiz Atatürk'ün manevi ve sosyal dünyası, politik yaklaşımları bire-bir hikayeler halinde sayfalara yansımaktadır.

Amacımız Atatürk'ün çok yönlü bir insan olduğunun altını çizmek onun ince ve hassas duygularını günümüz insanına nakletmek, esprili ve şakacı kişiliğini gözler önüne sermektedir. Gazi Mustafa Kemal'in cesaretli, akıllı, olaylara farklı perspektiflerden bakan azimli ve kararlı bir insan olduğunu sık sık duymuşuz, onu anlatan kitaplarda hep bu yönünü görmüşüzdür.

Bu hazırladığımız dosyada Cumhuriyetimizin 75. yılını kutlamanın verdiği heyecan ile ulu önderimizin çeşitli yönlerini tanıklarıyla okuyup, anlatılanları sanki o dönemi yaşıyormuşcasına heyecan ve coşkuyla izleyeceksiniz. Bu dosyayı "75. yılda Atatürk" dosyasını ikinci baskısı 1954'te yapılan ve üç cilt halinde yayınlanan "nükte, fıkra ve çizgilerle Atatürk" serisinden büyük oranda istifade ederek hazırladık...

Bu serinin yayıncısı Niyazi Ahmet Banoğlu, Atatürk hakkındaki nükte ve fıkralar için şunları söylüyor; "Nükte, Fıkra ve Çizgilerle Atatürk Kitabı'nın ön sözünde, Yeni Tarih Dünyası mecmuasının sık sık Atatürk'e ait bilinmeyen hatıraları bir araya getireceğini belirtmiştik. Birinci kitap, bütün yurtta görülmemiş, başka hiç bir esere nasip olmamış bir alaka ile karşılandı. Gündelik gazete ve mecmualardaki tepkisi, bizi ayrıca mütehassis etti. Birinci kitabın ikinci baskısı da birkaç gün içinde tükendi. Bunun iki ana ve mühim sebebi vardır. Birincisi, Atatürk sevgisinin yıllar geçtikçe Türk milletinin kalbinde şuurunda daha çok artması ve kökleşmesi, ikincisi de, hazırladığımız eserde toplanan fıkralardan çoğunun bu güne kadar neşredilmemiş olması... Birinci kitabımızın önsözünde işaret ettiğimiz gibi Atatürk'ün mesut devrini idrak eden ve Atatürk'ten birer hatıra saklayan her fert elbette bir gün toprak olacaktır. Ama hiç birimiz onun en küçük bir hatırasını gelecek nesillere emanet etmeden beraberimizde toprağa götürmeye hakkımız yoktur."

Atatürk döneminin fıkraları

ATATÜRK'E HAKARET EDEN KÖYLÜ

Atatürk'e hakaretten sanık bir köylü hakkında tatbikat yapılıyordu. Durumu Ata'ya arz ettiler:

- Mahkemeye veriyoruz dediler, size küfür etmiş.

Ata sordu:

- Ben ne yapmışım ona?

Evrakı tetkik edenler izah ettiler:

- Sizin yüzünüzden sigarasını gazete kağıdına sarıp içtiğini söylermiş.

Atatürk, kendisine iletilen konuyu ve köylünün içinde bulunduğu durumu hemen kavramış.

Yanındakilere:

- Ben Trablus'ta iken içmiştim, bilirim. Pek berbat şey. Köylü az laf etmiş aslında. Siz bunun için mahkemeye vereceğinize, ona insan gibi sigara içmeyi temin ediniz. (Bu fıkrayı Şükrü Kaya'dan H. Feridun Es nakletmiş.)

BİR PARMAK RAKI

Romen Kralı Karol, Türkiye'ye gelmişti. Savarona yatında istirahatte bulunan Atatürk'ü ziyaret edecekti. Atatürk, Neşet Ömer'in daimî nezareti ile Savarona'da istirahatte idi. Daha o tarihte Atanın rahatsızlığı vukua gelmemişti.

Ata, Romen Kralını yatta kabul etti. Kendisini yemeğe alıyordu. Yemekte her türlü maden suları vardı. Fakat içki namına hiçbir şey yoktu.

Ata, Neşet Ömer'i çağırttı:

- Doktor, dedi, yemekte içki bulundurmuyorsunuz, bu katiyen doğru değildir. Protokol icabı, içki vermeniz lâzımdır. Kuru kuru gitmez.

Neşet Ömer müteessir:

- Atam, dedi, doğru buyuruyorsunuz, fakat zâtı âliniz de içersiniz.

- Tabii içerim, dedi, ayıp olur.

- Fakat...

- Canım bir parmak bir şey içmenin zararı mı olur?

Neşet Ömer bu durum karşısında itirazı yersiz buldu. Bir parmak büyük bir zarar vermezdi. Sofraya münasip içkiler geldi. Doktor, Ataya, bir parmaktan fazla verilmemesini, esasen kendileri de bu kadar alacaklarını kabul etmiş olduklarını, sofraya bakanlara bildirmişti.

İçkiler kadehlere konuyordu. Ata, parmağını kadehin dış tarafından dikine doğru uzattı:

- Parmak boyu, dedi. Doktor, bir parmak müsaade etmişti.

BİR FİRAR

Büyük Ata'nın, yalnız başlarına dolaşmak istedikleri sık sık vaki olurdu. Bu vak'ayı, Dolmabahçe'de muvazzaf bir polis anlatmıştır:

- Bir gün Atatürk kapıya kadar geldi... Sade gömlek ve pantolon ile idi. Tramvay yoluna kadar şöyle etrafı

seyrederek çıktı. Bir aralık geçmekte olan taksilerden birine işaret etti.

Taksi durur durmaz o kadar süratle kapısını açarak içeri girdi ki, ben bile hayrette kalmıştım. Atatürk'ün şoföre el ile:

- Çek, işaretini yaptığını gördüm.

Sonradan öğrendiğime göre Atatürk Harami korusuna kadar gitmişler.

- Ben istemem, dedi.
- Nasıl istemezsin, diye sordu.
- Bayağı istemiyorum.
- Fakat...

Atatürk kızmıştı:

- Bu mektepte bir seneden beri Kapıcı Mustafa her sabah bir yumurta getirir, aybaşında hesap isterken: "Efendim, bu ay otuz üç tane oldu, diye karşıma dikilir.

K'ÜN MİZAHİ YÖNÜ

KAMÇISIZ İDARE

Lâtife hanımla evli bulunduğu yıllara ait ve şimdiye kadar bilinmeyen bir hâtırasını neşrediyoruz:

Ata, İzmir'de bulunduğu sıralarda, bir aralık geceleri uyuyamıyordu. Doktorların tavsiyeleri mucibince gayet âsûde bir hayat geçirmesi, istirahat etmesi lâzımdı. Ata, bu tavsiyelere ancak bir kaç gün riayet edebilmişti. Bir türlü uyuyamadığı bir gece, saat ikide:

- Lâtife, ben şimdi bir tramvaya binmek istiyorum, demiştir.

O saatte bir tramvay bulmanın imkânsızlığını Ata'ya anlatmak mümkündü, fakat bu arzusunun yerine gelmemiş olması onu belki de üzecekti. Lâtife hanım:

- İstirahat etseniz daha iyi olmaz mı? Vakit de oldukça geç.

- Ben de vaktin geç olmasından istifade ederek tramvaya binmek istiyorum ya...

- Peki öyle ise, temin edelim...

Saat ikide derhal telefon ediliyor ve bir atlı tramvay hazırlanıyor.

- Tramvay hazır... Emrinize âmade.

Atatürk, Lâtife hanım, yaverleri tramvaya çıkıyorlar. Tramvaycı yerini işgal etmektedir. Ata soruyor:

- Sen atları kamçı ile mi idare edersin?
- Tabii paşam... Kamçısız idare edilir mi?
- Neden idare edilmesin?
- Biz görmedik.

Ata tramvaycının yanına çıkıyor:

- Sen şu yerini bana ver de, kamçısız idare edeyim.

Tramvaycı derhal yerini terkediyor. Atatürk dizginleri eline alıyor ve kamçısız tramvay atlarını sürmeğe başlıyor.

- Nasıl, idare edebiliyor muyum?
- Benden daha güzel idare ediyorsunuz... Paşam...
- Ben de senin gibi idareciyim. Ben de yüz binlerce insanı idare ettim, onları ölüme giden yola seve seve sevkettim. Fakat bir tanesine kamçı kullanmadım.

Bu sarada Lâtife Hanım:

- Paşam, diyor, ben de biletçi olsam... Atatürk ciddîleşiyor:

- Çok güzel olur, diyor. Biletleri çaldırmazsan...

Ve sonra ilâve ediyor:

- Kamçısız tramvay idare ediyorum. Beni fazla konuşturma...

BENİM KİTAP ALACAK PARAM YOK

Mustafa Kemal, Harbiye'de okurken, bütün hayatında olduğu gibi, sonsuz bir enerji halinde idi.

Cuma mezuniyetlerini İstanbul'da eğlenerek geçiren ve sık sık gezmeler yapan Mustafa Kemal, o üstün zekâsıyla derslerini de kolayca yapıyordu.

Bir gün yine Cuma iznine hazırlanıyordu. Arkadaşlarından biriyle tatlı bir sohbete dalmıştı. Bir mubassırın elinde kitaplarla yaklaştığını gördüler. Atatürk:

- Bak dedi, Bu mubassır bir sürü külüstür kitaplarla geliyor. Bıktım artık bunlardan.

Baş mubassır yaklaştı. Bu kitaplar, talebeye satılan ders kitapları idi. Atatürk:

- Ulan bir ayda otuz üç gün var mıdır? dersem nafiledir. Çünkü ona ayın en nihayet 31 olabileceğini anlatamam. Sana gelince, dayarsın, istemem derim, anlamazsın. Ben paramı geçinmek için yetiştiremiyorum. Sen, al diye ısrar ediyorsun. Ders kitabı değil mi? Ben dersimi yaptıktan sonra kitap, almaya mecbur muyum?

Ve Atatürk, mubassırdan kitapları almamış ve üste de kendisi ona bir ders vermişti.

NAZIR BİRAZ BEKLESİN

Atatürk Anafartalar ve Arıburnu zaferinden sonra İstanbul'a gelmişti. Ata, Hariciye Nazırını ziyaret ederek son durum hakkında konuşmak, mütalâalarını bildirmek istiyordu. Nezaret binasına gelerek Nazır Bey'e haber gönderdi:

- Beklesinler... Buyurulmuş.

Atatürk bir hayli beklemiş. Bir aralık kendisinden sonra gelenlerin de kabul edildiklerini farkedince muavinine:

- Beyefendi hazretleri galiba beni unuttular, demiş. Müsteşar muavini tekrar içeri girerek Mustafa Kemal'i hatırlatmış ve yine:

- Beklesinler, cevabını almış.

Atatürk ikinci "beklesinler" üzerine dayanamamış ve muavine:

- Sizin Nazırınız bütün zamanlarını hep böyle mânasız ziyaretler kabul ederek mi geçirir?

Muavin, tabiî buna bir cevap verememiş, bir sonra başka bir mevzu açılmış ve konuşmaya başlamışlar. Mevzunun en hararetli anında salon kapısı açılarak bir hademe:

- Mustafa Kemal Bey buyursunlar.

Deyince Atatürk:

- Nedir o? Diye sormuş. Nazır beyefendinin kabul edeceğini söylenmiş. Mustafa Kemal hademeye:

- Beklesinler... diyerek dönmüş. Muavin ile olan muhaveresine devam etmiş.

"Muavin, tabiî buna bir cevap verememiş, bir sonra başka bir mevzu açılmış ve konuşmaya başlamışlar."

YARININ GÜNEŞİ NASIL DOĞACAK?

Atatürk'ün daha o zaman, memlekette büyük ve çok büyük bir inkılâp yapmak arzusu ve emeli ile tutuştuğunu gösteren bir misal daha:

Selânik'ten Karaburun'a bir gece yürüyüşü yapıyordu. Bir tepe üzerinde idik. Sonradan, bu tepede geçen muhavereyi arkadaşlar arasında sık sık bahis konusu yaptığımız için orada söylediklerini kelimeleri ile hatırlıyorum. Parmağını ufka doğru uzatmış ve şöyle demişti:

- Çocuklar, şimdi şafak sökecek ve bir güneş doğacak. Ne mutlu ki dünyaya ışık verecek bu güneşi biz, bu tepeden daha zevkle göreceğiz. Güzelliğinden bir çok hislerimiz istifade edecek.

On dakika sonra kızıllık arasından güneş doğmağa başladı. Mustafa Kemal, gözlerini bulutların arasında beliren kızıllıklardan ayırmayarak:

- Hayır, hayır, çocuklar. Ben bu sisli güneşi kastetmedim. Yarının güneşi mutlaka daha ziyadar olacaktır.

Birinci Umumî Harpte Kafkasya cephesinde şehit olan yüzbaşı Ali Rıza Bey, mülâzımevvel Şevket Bey, Mustafa Kemal'in yanında idik. O, devam ediyordu:

Bizim beklediğimiz güneş, şaşaasiyle, azametiyle, her türlü varlığı ile yurdumuzu aydınlatacaktır.

Ve bir kaç gün sonra mülâzimi evvel Şevket Bey bana şöyle dedi:

- Onun beklediği güneşe anladın değil mi? O bizim bildiğimiz güneşi değil, yurda doğacak bir nur bekliyor...

HAYDİ YATIR PARA BABASINI YERE

Atatürk, Çankaya civarında büyük makamlardan birini işgal eden bay (F.) ile dolaşıyordu. Köşkten epey uzaklaşmışlardı. Uzakta, yol üstünde dalgın dalgın yürüyen bir köylü gördüler. Atatürk seslendi. Köylüyü yanına çağırdı.

Bu, yağız bir delikanlıydı. Kim olduğunu nereden nereye gittiğini sordu:

Delikanlı, muhafız alayında askerliğini yapmış, terhis edilerek memleketine dönmek üzere bulunduğunu söyledi. Ata sordu:

- Benim kim olduğumu tanıdın mı?

- Tanımaz olur muyum. Siz Reisi cumhurumuz Atatürk'sünüz.

- Paran var mı?

- Yol harçlığım var.

Ata ceplerine baktı. Parası yoktu. Birden gülümseyerek delikanlıya:

- Bana bak, şu gördüğün adam, para babasıdır. Yatır yere, üzerinde ne kadar parası varsa hepsini al...

Delikanlı bir an tereddüt etti ve yan gözle şöyle bir anda süzdüğü F'yi kolayca yere yatırabileceğine gözü kesti:

- Haydi, ne duruyorsun?

Delikanlı iki adımda para babasına yaklaştı.

Beş dakika sonra para babasının üstünde nesi varsa ortaya çıkmıştı. Para olarak sadece elli lira vardı. Ata:

- Olmadı, dedi, bu az.

- Atam, başka parası yok.

- Bak ne güzel saati var. Epey para eder. Atatürk, delikanlıya sadece paraları almak için emir vermiş olduğu için, saate dokunmamıştı. Para babası sızlandı:

- Atam, dedi bu saat babamın yadigârıdır.

- Zarar yok, verirsin, eğer saate sahip olmak istiyorsan, 100 lira gönderir, saatini geri alırsın.

Sonra delikanlıya döndü:

- Saat, sende emanet olarak kalacak. 100 lirayı gönderdiği vakit saati iade edeceksin.

Ve er, paralarla saati alıp gitmiş, bilâhare 100 lirayı aldıktan sonra saati iade etmiştir.

ATA NE KADAR SİGARA İÇERDİ

Meşhur mütehassıs Fissenger, Ata'yı muayene ettikten sonra sormuştu; "Sigara çok içiyorsunuz galiba Ekselâns.. Ata: "Evet..."

- Biraz azaltmalısınız?

- Mümkündür, azaltabilirim, fakat ne kadar azaltmalıyım?

- Günde kaç paket içersiniz?

- Sekiz paket.

Fissenger şaşırmıştı. Günde sekiz paket sigara içtiğine göre, bunu ne kadar azaltmalıydı.

- Hiç olmazsa günde bir paket içmelisiniz...

Atatürk gülümsedi: Doktor, dedi, zaten bir paket içiyorum. Fakat şimdiden sonra bu paketi sizin müsaadenizle içmiş olacağım...

MISIR VE HAP

Atatürk Galatasaray lisesinin bir sınıf imtihanında hazır bulunuyordu. Mısır'dan bahsedilirken Mustafa Kemal Atatürk, çocuklardan birini yanına çağırarak:

- Nil olmasaydı Mısır ne olurdu?, dedi

Çocuk uzun uzun düşündü. Sonra boş bulundu ve birden bire:

- Hapı yutardı, efendim, cevabını verdi.

Atatürk, bu cevaptan son derece memnun çok oldu ve çocuk tam not aldı...

CACIK OLUYOR

Ot bitmez denen Gazi Çiftliği bir yeşillik cenneti haline gelmişti.

Çiftlik, Atatürk'ün olmazları nasıl oldurduğunun bir misalidir.

- Paşam, burada ağaç yeşermez.

Dedikleri vakit o:

- Burada görenlerin hayran kalacakları bir çiftlik kuracağız.

Demiş ve kurdurmuştu.

Çiftliğin yeni yeşerdiği günlerde ata, hemen her gün çiftliğe uğruyor, yakınları ile burada bir kaç saatini geçiriyor, yapılan işleri bizzat tetkik ediyordu.

Yine bir toplantı gününde, sofra başında idiler. Sofrada bir çok yemek ve bu arada büyük kaplarda çiftliğin sütünden imal edilmiş yoğurtlar vardı.

Davetliler arasında, o zaman en yüksek makamlardan birini işgal eden bay (A.) da vardı.

Bay (A) bilhassa şivesi yüzünden sık sık dostlarının muzipliklerine de uğramaktadır. Mesela o, (programy) mutlaka (porgoram) diye telâffuz ederdi.

O gün, yoğurt kâsesinin biraz ilerisinde başka bir yemek vardı. Ve bu yemek bay (A.)nın çok hoşuna gitmişti. Mütemadiyen elini uzatarak o yemekten alıyor ve her elini uzattıkça gömleğinin kolu yoğurt kâsesine giriyor ve yoğurtlanıyordu. Arkadaşları Ata'nın nazarı dikkatini celbetmeden birkaç defa göz işareti ile ihtar ettiler. Fakat o, bütün dikkatine rağmen aynı hareketleri tekrarlamaktan kendini alamadı.

Bir defasında kolunu adamakıllı içeri sokunca, yanında oturanlardan biri bay (A.)yı sarsarak ihtar etmek istedi. Ata:

- Bırakın dedi, cacık oluyor.

ARAP SÖYLEMİŞTİ

Mustafa Kemal, arkadaşlarıyla birlikte Bingaziy'e gidiyordu; Trablusgarp savaşına katılacaklardı.

Yolda bir bedeviye rastladılar. Bu adam, el falından çok iyi anladığını söyleyerek, genç subayların fallarına bakmayı teklif etti. Hepsi avuçlarını gösterdiler, talinlerini öğrenmek istediler.

Sıra Mustafa Kemal'e gelmişti. O, ya fala inanmıyor, yahut bir bedevinin kehanetine itimat etmiyordu. Bununla beraber, arkadaşlarının ısrarına dayanamadı, elini uzattı.

Sarışın subayın yumuşak elini sert avuçlarına alan bedevî, bu elin çizgilerine bakar bakmaz yerinden fırladı, ayağa kalktı ve büyük bir heyecanla:

- Sen Padişah olacaksın!. diye bağırdı: Padişah olacaksın ve 15 yıl hüküm süreceksin!.

Gülüştüler; bedeviyi bırakıp yollarına devam ettiler...

Aradan yıllar geçti. Mustafa Kemal, Türkiye Devletinin Cumhurbaşkanı oldu. Cumhuriyetin on dördüncü yılında hastalandı. Karaciğerinin şiştiğini görenler "İçme Paşam!" diye yalvardıkları zaman, O, Bingazi yollarındaki falcı bedeviyi hatırlayarak güldü:

- Arap vaktiyle söylemişti, dedi, bizim padişahlık nasıl olsa on beş yıl sürecek!.. Ve ilâve etti: "Hesapça bu, son senemizdir!" (Rıza Ruşen YÜCEL'den nakledilmiş.)

BİS, BİS!

Atatürk'le Musolini'nin arası malûm. İkinci Dünya Savaşı'nın "sinir harbi" dediğimiz söz hücumları Musolini'nin baş silahı.

İtalyan diktatörü, o sıra yine bir nutuk söyleyerek, aklınca sinirlerimizi bozmak istemişti. Atatürk, buna fiilî bir cevap mahiyetinde, Antalya'ya bir seyahat hazırladı.

Yolda otomobiller, güzel bir yerde mola verdiler. Orada bulunan bir çoban türkü söylüyordu. Atatürk:

- Türküyü sen mi söylüyordun? diye sordu.

Çoban "evet" deyince:

- Sesin güzel, okuman da fena değil, burada söyle de dinleyelim!

Çoban, nazlanmadan ve yadırgamadan başladı: "Demirciler demir döver tunç olur".

Türkü bitmişti. Atatürk ellerini çırptı, alkışladı ve:

- Bis, bis!... diye bağırdı.

Çoban bir şey anlamamıştı. Ata, izah etti:

- Bis demek, beğendik, bir daha söyle, tekrarla demektir.

Çoban türküyü tekrarladı.

O zaman Atatürk, cebinden bir "elli liralık" çıkardı, çobana uzattı.

Çoban paraya baktı, aldı memnun bir tavırla kuşağının arasına koyduktan sonra, ellerini çırptı ve yüksek sesle haykırdı:

- Bis, bis!...

Atatürk, bu zeki hareket ve cevap karşısında o kadar memnun olmuştu ki, yanındakilere döndü:

- İmkân olsaydı da Musolini şu sahneyi görseydi ve şu cevabı işitseydi, dedi, hangi millete nutuk söylediğini anlardı!... (Rıza Ruşen YÜCEL)

İLK HEDEF

Neşeli bir toplantının hayli ilerlemiş bir saatinde bir vatandaş:

- Abe Paşam, diye söze başladı; ne vakittir hep merak ederiz. Millî Mücadelenin sonuna doğru: "Ordular ilk hedefiniz Akdeniz'dir, ileri!" emrini vermiştiniz. Aradan bunca zaman geçti. Ordulara son, yahut ikinci hedefi göstermediniz. Akdeniz ilk hedef olduğuna göre, ikinci hedef neresidir?

Atatürk, kendisine teklifsizce "Abe Paşam" deyişinden bile Rumelili olduğu anlaşılan bu vatandaşa dikkatle ve yumuşak bir tebessümle baktıktan sonra, masadaki kadehini alarak kaldırdı:

- Abe hemşehrim, diye cevap verdi; hele şimdilik ilk hedefin şerefine içelim!...

"Not: Hatırlatalım ki, bu konuşma yapıldığı zaman Hatay henüz Anavatan'a kavuşmamıştı."

(Rıza Rüşen YÜCEL'den aktarılmıştır.)

KÜRT MEHMET

Atatürk akşamları Çankaya'dan çıkarsa, çoğu zaman köşke, gece geç vakit döner. Bir akşam yine erken çıktı.

Parlak bir yaz mehtabı vardı, ortalık gündüz gibiydi.

Ata'nın geç döneceğini bilen muhafız erlerden bir kısmı, yol kenarındaki çimenlikte toplanmışlar, güreşerek eğleniyorlardı.

Atatürk nedense o akşam erken dönmüştü. Otomobille geçerken, soyunup dökünmüş erlerin büyük bir telâşla kaçıştıklarını gördü.

Araçtan indi, bir el işaretiyle hepsini oldukları yerde durdurdu:

- Bozmayın keyfinizi! dedi.

Bir kaç adım ilerledi.

- Ne yapıyorsunuz burada?.

İri yapılı bir er cevap verdi:

- Oyun oynuyorduk paşam.

- Ne oyunu bu?

- Asker oyunu, güreşiyorduk;

Atatürk:

- Pekâlâ, dedi, haydi güreşe devam edin, Hanginiz baş pehlivan?

İri yapılı er, bir adım ilerledi.

- Benim efendim.

- Adın?

- Kürt Mehmed!

- Ata'nın kaşları çatıldı:

- Yapın güzel ama, dilin düzgün değil. Sana kurt gibi kuvvetli olduğun için mi Kurt Mehmed diyorlar?

Zeki Mehmet, Ata'nın "Kürt" lâfına canı" sıkıldığını anlamıştı: "Paşam, kusura bakma, hem vücut, hem de dil, ikisi birden terbiye edilemiyor. Evet, benim adım Kurt Mehmed'tir."

Atatürk takdir dolu gözlerle Mehmet'e baktı:

- Aferin sende bu kabiliyet varken, dilini düzeltirsin. şimdiarkadaşlarınızı çağırın bakalım da güreş başlasın!

Mehmet, selamı çaktı, erlere döndü:

- Hodri meydan!... diye bağırdı.

Bir kaç er ayrıldı. Mehmet sıra ile hepsini teker teker yendikten sonra, Ata'nın karşısına gelip:

- Tamam Paşam, dedi. Başka pelvan kalmadı.

Atatürk:

- Kalmadı mı?... diye gülerek sordu. Dur bakalım, asıl güreş bundan sonra başlayacak. Benimle güreşeceksin!...

İri yapılı Kürt Mehmet, iki adım geri çekildi. Hem gülüyor hem başını sallıyordu:

- Aman Atam, dedi, hiç seninle güreşebilir miyim?..

- Neden? Korkuyor musun yoksa?

- Elbet korkarım. Sen, dünyanın sırtını yere getirmiş adamsın!..

Atatürk ayağa kalktı. Elini bu mert ve zeki erin omuzuna koydu:

- Sağol Mehmet! dedi.

- Sen de sağol Atam!...

(Rıza Rüşen YÜCEL'den.)

YİNE YAK!

Atatürk, Florya'dan Çekmeceye doğru bir yaya yürüyüşünde, bir ağaç altında dinlenen ihtiyar bir adama rastladı. Adam hürmetle ayağa kalktı, Ata'yı selâmladı.

Atatürk sordu:

- Beni tanır mısın?

- Tanımaz olur muyum, evimde resmin bile var!...

Atatürk memnun olmuştu. Konuşmaya başladılar. İhtiyar:

- Bir işine aklım ermedi, dedi. Cumhuriyetçiliği, inkılâpçılığı, milliyetçiliği, halkçılığı, hatta devletçiliği anlıyorum ama, şu "lâikliği" pek kavrayamadım. Neden her şeyi birden bozdun?

Ata:

- Bunu sana bir hikâye ile anlatayım, dedi, Amr ibn'ül- Âs, Mısırı fethettiği zaman, Halife Ömer'e bir mektup yazmış: "Burada bir çok kütüphaneler, içlerinde de bir sürü kitap var. Bunları yakayım mı, yoksa bırakayım mı?... Ömer cevap vermiş: "Kitapları tetkik et, eğer faydasız şeylerse, yak. Yok, eğer faydalı şeylerse, yine yak. Çünkü halk, o kitapları okudukça, onlara uymaktan vazgeçmeyecekler, eskiyi unutmayacaklar ve bize –yani yeniye ve yeniliğe– daima düşman olacaklardır!...

Hikâyeyi anlatan Ata, ihtiyara sordu:

- Şimdi sana lâikliğin ne olduğunu izah edeyim mi?

İhtiyar, derin bir sezgi ve sağduyu ile cevap verdi:

- İstemez Paşam, dedi; hepsini hepsini anladım!...

(Rıza Rüşen YÜCEL'den.)

MISTIK SAĞ OLSUN!...

Atatürk gençliğinde, Harbiye'deki bir koltuk meyhanesine uğrar, her zaman aynı masada otururmuş. Meyhane sahibi, babacan, şakacı bir adam. Mustafa Kemal bazan "Barba, bu akşam param yok!" dermiş. Meyhaneci, genç subayın omuzunu okşar ve daima şu teklifsiz cevabı verirmiş: "Mıstık sağ olsun be!..."

Yallarca sonra Atatürk bir akşam, gençliğinde devam ettiği bu meyhaneyi hatırlamış: "Bu akşam oraya gideceğiz!" demiş. Cumhurreisinin otomobillerle meyhanesine geldiğini gören Barba, hemen Atatürk'ün eski yeri-

"Atatürk gençliğinde, Harbiye'deki bir koltuk meyhanesine uğrar, her zaman aynı masada otururmuş. Meyhane sahibi, babacan, şakacı bir adam. Mustafa Kemal bazan "Barba, bu akşam param yok!" dermiş, Ama..."

"Pek basit... Atatürk bizim babamız değil midir? İnsan babasının tarlasını sürüp ekerse kabahat mi işlemiş olur?"

ni hazırlamış, masayı donatmış.

Eski bir gençlik hâtırasının tazelenmesi ile neşelenen Atatürk, ilk kadehten sonra:

- "Barba, demiş; haberin olsun, bu akşam yanıma para almadım!"

Barbara yerlere eğilerek, nail olduğu büyük şerefin minnettarlığını anlatmış.

Ata, biraz sonra yine seslenmiş:

- Sahi söylüyorum, yanımda hiç para yok!...

Barbara yine eğilmiş: "Aman efendim, paranın lâfı mı olur?.." demiş. Mustafa Kemal, üçüncü defa olarak:

- Barbara, sen inanmıyorsun ama, vallahi parasızım!... deyince, ihtiyar meyhaneci dayanamamış: tıpkı eskiden yaptığı gibi, büyük bir teklifsizlikle, elini Atatürk'ün omzuna koyarak:

- Aldırma be, Mıstık sağ olsun!...

Dedikten sonra ilâve etmiş.

- Zo, bana bunu söyletmek mi istersin?!...

(Rıza Rüşen Yüce)

MİLLET ADAMIYDI

Millî mücadelenin buhranlı günlerinde, Ankara civarında yaptığı bir gezintiden dönerken, yolda sarıklı bir hocaya rast gelmişti. Konuşurken, üstlerinden geçen tayyareyi göstererek, sordu?

- Hocam, bu tayyare nasıl uçuyor?
- Ne bileyim ben?... Öğretmediler ki bize?
- Peki sen ne bilirsin?
- Ne mi bilirim? Bu tayyareye bin dersin, binerim, oradan kendini aşağı at, dersin atarım... İşte ben bunu bilirim ama, bunu da senden öğrendim Paşam!

Mustafa Kemal, bu söz üzerine, yaşaran gözlerini hocadan ayırmadan:

- Var ol hoca!... Ama, şunu da bil ki, ben de senin gibiyim... Ben de, milletin hiçbir arzusunu, hiçbir isteğini, hayatım pahasına da olsa, yapmamazlık edemem!... diyebilmişti.

BABASININ TARLASI...

Bir gün bir köylü Atatürk'ün Orman Çiftliği hudutları içindeki bir tarlayı, kendi tarlası imiş gibi sürüyordu. Onu gördüler. İhtar ettiler, dinletemediler. Bunun üzerine Atatürk'e söylediler.

Atatürk teftişe çıktığı zaman o tarafa gitti. Yanındakiler toprağı sürmekte olan köylüyü göstererek:

- İşte budur! dediler. Atatürk yavaş yavaş ona doğru yürüdü; yaklaşınca sordu:

- Burada ne yapıyorsun?

Köylü gülümsüyordu. Son derece sevip saydığımız, fakat asla korkmadığımız bir insan karşısında nasıl durursak köylü öyle duruyordu. Sakin bir sesle cevap verdi:

- Tarlayı sürüyorum.
- İyi amma, bu tarla senin midir?
- Değildir.
- Kimindir?
- Atatürk'ündür!

Köylü bu cevapları vermekle suçu kabul etmiş oluyordu.

Bu itibarla dava kaybolmuş demekti. Atatürk kendi toprağına tecavüz edildiği için değil, haksızlık yapıldığı için sertlendi ve sordu:

- İyi amma, sen başkasına ait bir toprağın ona sorulmadan ve izin alınmadan sürülüp ekilemeyeceğini bilmiyor musun?

Köylü hiç telâş etmiyordu.

Ayni sükunetle dedi ki:

- Biliyorum, fakat benim bu tarlayı sürüp ekmeğe hakkım vardır!

Atatürk'ün kaşları çatıldı, büyük bir merak ve hayretle ona sordu:

- Bu hakkı nereden alıyorsun?

- Pek basit... Atatürk bizim babamız değil midir? İnsan babasının tarlasını sürüp ekerse kabahat mi işlemiş olur?

Atatürk'ün yüzünde takdir ve sevgi dolu duygularının en coşkununu anlatan engin bir gülümseme oldu. Köylünün sırtını okşadı ve:

- Haklısın! diyerek uzaklaştı.

SAKAL VE KÜTÜPHANE

Yine bir yaz gecesi, yine Yat Klüp. Klübün bahçesinde Kızılay Balosu. Gaziye hazırlanan uzun masa, saat üçe kadar boş. Sabaha doğru, saat üçte Atatürk motorla geldi ve daima beraberinde olan zevat ile masada oturdu.

Uzun masada, bir tek boş sandalye yok. Hattâ bir tanesinde de yine ben.

Bir müddet sonra tarihçi Ahmet Refik, Atatürk'ün karşısında durdu. Arkasında smokini vardı, fakat traş olmamıştı. Muhakkak ki, Büyükada'da oturan Ahmet Refik beyi uyandırmışlar. Gazinin geldiğini söylemişlerdi. O da, traş olacak kadar gecikmeye razı olmayarak, smokine rağmen, bir kaç günlük sakalla gelmişti. Ahmet Refik beyi Gazi'nin karşısında görünce, dondum. Çünkü birkaç hafta evvel, Gazi ile aralarında sert bir sahne geçmişti ve bu gece de o sahnenin ikincisi olacak diye korktum. Halbuki bilâkis, Gazi Ahmet Refik Bey'e:

- Buyurunuz beyefendi, dedi ve tam karşısında Nuri Conker'in yanına oturtmuştu.

Gazi ile Conker, uzaktan ciddi sanılacak kadar birbirlerine sert şakalar yaparlardı. Ebedî dargınlık ile bitmesi lazım gelen bu şakalar, ebedî sayılacak kadar uzun kahkahalarla biterdi. Bu gece de Nuri Conker, Gazi'ye öfke ile Ahmet Refik Bey'i gösterdi:

- Paşa çenesindeki şu bir karış sakala bak, dedi.

Gazi Nuri Conker'e cevap vermedi.

Ahmet Refik Bey'e:

- Beyefendi dedi, siz Conker'e bakmayınız. O, insanın kafasındaki kütüphaneyi görmez de çenesindeki sakalı görür! (Mithat Cemal KUNTEL)

"NE MUTLU ATATÜRK'Ü OLAN MİLLETE"

Sen yaşarken milletini her an el üstünde tutardın. Bütün duygun, bütün düşüncen, bütün kaygın, bütün şevkin ona idi! Her bir nutkunda, neferinden cephe komutanında, Kurmay Başkanından neferine kadar zafer yığınının yiğitliğini, üstünlüğünü, kutsallığına hayranlığını söylerdin. Civanmert sesinle onları alkışlardın; kendinden bir söz etmezdin; taa o güne kadar ki kendi emeğinle ve şanlı milletinin emeliyle kurduğun yeni devletin başkentinde Cumhuriyetin Onuncu yılında koca meydanı kaplamış mahşer gibi bir halk önünde geniş ve sağlam göğsünü yırtar, asil sesini yıpratır, aşındırırcasına bir coşkunlukla, bir inanla karanlıkları bir an içinde yırtan bir çırpınış, bir şimşek yalbırtısı gibi: On beş yıldır sana çok vaatlerde bulundum; bahtiyarım ki hiç birinde isabetsizliğe düşmedim! diyerek saadetinin ne olduğunu belirttin;senin sesin o gün sade karşısındaki ovayı kaplamış yığını değil, onun ardındaki çatkın yüzlü dağları yankılarla ürpertecek, göz aşırı ufukları tutacak, göklere ve ruhlara ulaşacak kadar enginleşmişti. Sen o gün, o sesinle milletine hiç bir hesaba benzemeyen büyüklükte tertemiz, bir hesap verdin ve: Ne Mutlu Türküm Diyene, haykırışıyla gönlünü dolduran, göğsünü kabartan geceni gündüzünü aydınlatan hiç sönmez ışığın ne olduğunu duyurdun! Mahşer gibi halk senin o şimşek sesine, kendi cevherinin mânâsını en iyi bildi ve kullandı. Sana, eşsiz yiğite derin bir gök gürlemesi mehabeti ile cevap verdiler: "Yaşa, Var ol.." Bu söylediklerimi tas-

vir, teşbih sanma. Sen ki, mübalâğadan, gururdan hoşlanmazsın. Sen ki, yalnız tükenmeyen hız, dinmeyen coşkunluk ve sarsılmayan vefa ararsın. Sen ki, bu dünyanın bütün zenginliklerine alıntılı Saraylarına sahip olduğun halde, hiç birine yüz vermedin; hiç bir hazineye el atmadın, zekânın bütün yaratıcı definesini, milletinin uğruna, onun aşkına saçtın. Sen ki, dünya malı diye nen varsa göz yummadan önce kendi elinle milletine bağışladın: Sen ki, bu yer yüzüne gönlünü vermek ve yeryüzünde sadece gönüller almak için gelip geçtin; bunlar seni ve milletini düşününce akla ve dile gelen en doğru, en basit birer deyiştir.

Sen, o Onuncu Yıl günü, o sonsuz coşkunluk milletinin eşsiz cevherini nasıl başın üstünde taşıdınsa, bu günde milletin senin zarif endamını, senin güzel ruhunu başları ve elleri üstünde: "Ne Mutlu ATATÜRK'ü olan Millete" sayfası ile taşıyor. Seni sonsuzluk yoluna bütün milletin, Büyük Nutku'ndan, yaratıcı ve yaşatıcı eserini eline emanet ettiğin Türk Gençliği, yarın ki ümidin gökyüzü ve büyüklüğü olan Türk Gençliği götürüyor. Devlet başkanlarından ayakları çarıklı köylülere kadar solmaz hürriyet ve eşit hak davası içindeki ahengi bozacak üstünlük, aşağılık ayırdı gözetmediğin halkın sana bitmez tükenmez sevgisi arasında dinleneceğin menzile doğru gidişindeki mehabete bak. Ey ebedî ATATÜRK! O, bir ayrılışın siyah gecesine benzemiyor, senin Çankaya tepelerinden Hüseyin Gazi'nin mor tepelerine doğru bakarken gördüğün doğuşunu pembeliğine benziyor. Sen toprağa gömülmüyorsun, yurdumuzun bağrına bir sönmeyecek ışık, Türk varlığının ışığı olarak dikiliyorsun. Dinleneceğin yer nur olsun!

(Ruşen Eşref ÜNAYDIN)

İNGİLİZ KRALINA VERİLEN ZİYAFET

İngiliz Kralı Sekizinci Edward İstanbul'a, Atatürk'ü ziyarete geldiği zaman, Atatürk kendisine bir akşam ziyafeti vermişti. Ziyafetten önce:

- Bana İngiltere sarayında verilen ziyafetler ne şekilde olur, onu bilen birisini yahut bir aşçı bulunuz! dedi.

Ve nihayet bu sofra merasimi bilen bir zattan öğrenerek sofrayı o şekilde düzene koydular... Akşam İmparator sofraya oturunca: Kendisini Kral sarayında zannederek memnun oldu. Atatürk'e dönerek:

"- Sizi tebrik eder ve teşekkür ederim, Kendimi İngiltere'de zannettim..."

Diyerek memnuniyetini bildirdi. Sofraya hep Türk garsonlar hizmet etmekte idi. Bunlardan bir tanesi heyecanlanarak, elindeki büyük kayık tabakla birdenbire yere yuvarlandı. Yemekler de halılara dağıldı. Misafirler utançlarından kıpkırmızı kesildiler. Fakat Atatürk krala eğilerek:

"- Bu millete her şeyi öğrettim, fakat uşaklığı öğretemedim!" dedi. Bütün sofradakiler, Atatürk'ün zekâsına hayran oldular. Atatürk garsona da, "Vazifene devam et" emrini verdi. (Enver Behnan Şapolyo)

VATANIMIN TOPRAĞI TEMİZDİR

Kral Edward İstanbul'a geldiği zaman, yatından bir motöre binerek Dolmabahçe Sarayı'na yanaştı. Atatürk de rıhtımda onu bekliyordu. Deniz dalgalı idi... Kralın bindiği motor inip çıkıyordu. İmparator rıhtıma çıkmak istediği bir sırada eli yere değdi ve tozlandı. O sırada Atatürk de İmparatoru rıhtıma almak üzere elini uzatmış bulunuyordu. Bunu gören Kral bir mendille elini silmek istediği bir anda Atatürk:

- Vatanımın toprağı temizdir, o elinizi kirletmez! diyerek, elinden tutup rıhtıma çıkarıverdi.

GEÇMİŞ OLSUN

Yugoslavya kralı Alexandre Atatürk'ü ziyarete gelmişti. Atatürk Kralla odalarına çıkarlarken, Kral Alexandre: "Size bir sırrımı söyleyeceğim!" dedi. Biraz sonra misafir odasında koltuklara oturdular Kral:

- Eğer, bazı Avrupa devletlerinin vaatlerine inanmış olsaydık, Yunanlıların yerine Anadolu'ya biz çıkacaktık...

Atatürk gülerek Kralın elini sıktıktan sonra:

- Geçmiş olsun Kral hazretleri! dedi.

(Enver Behnan Şapolyo.)

ŞİMDİ KONUŞABİLİRİZ

İtalya'nın Akdeniz vilayetlerimize göz diktiği sıralarda idi İtalyan sefiri, Atatürk'ün huzurunda, Musolini'n bazı iddialarını söylemek cesaretini göstermişti.

Atatürk, bir müddet dinledikten sonra:

- Birkaç dakika sonra konuşalım... diyerek öbür odaya geçmiş tekrar döndüğü zaman, harp sahnelerinde harikalar yaratan Başkumandan olarak, askerî elbiselerini giymiş bulunuyordu.

- Şimdi istediğiniz gibi konuşabiliriz sefir hazretleri, dedi. Sefirin ne hale geldiğini söylemeğe lüzum yok.

BAĞIRMAYIN EKSELANS

Fransız Devlet adamı Edward Herriot'yu, sınırda hükümet adına o zaman Hariciye umumi katibi olan Numan Menemenci karşılamışlardı. İkisinin de kulakları ağır işitiyordu. Herriot, onların özrünü anlayınca, yüksek sesle konuşmaya başladı. Ve İstanbul'a böylece geldiler... İstanbul'da, Vali Muhittin Üsündağ merhum da, aynı dertle huzursuzdu. Herriot, İstanbul Valisi ile bağırarak konuştu...

Ankara garında, misafiri, Reisi cumhur adına Hikmet Bayur karşıladı. Onun da, kulaklarının ağır işitmesi, bu sefer Herriot'un hiç garibine gitmedi. Zaten hududumuza girdiğinden beri, talihi böylece tecelli etmişti.

Başvekil İsmet Paşa'nın şöhretini zaten biliyordu: Avaz avaz konuştu... Ve, bu itiyatla, gittiği Çankaya'da Mustafa Kemal'e de yüksek tonla söz açınca, Atatürk, "duyabileceğini" anlattı:

"-Bağırmayabilirsiniz Ekselans."

Bu hadiseyi anlatan ve devrimizin aynı zamanda mümtaz bir edibi olan Herriot, Atatürk için intibalarını kaydederken diyor ki:

"Bir duyan adam ki, bir çoklarının duymasına ihtiyaç bırakmıyor..."

Atatürk hakkında nükte fikra ve çizgiler hakkında yayınlanan kitaplardan biri : Niyazi Ahmet Banoğlu'nun hazırladığı ikinci kitabı.

ONBAŞI DA GÖRSÜN

Yalova'nın ilk zamanları idi. Kaplıcayı teşrif edeceği bir gün, yol üzerinde tertibat alınmış, kimse geçirilmiyordu. Yarı yolda otomobil bozuldu. Atatürk:

- Bari biz yürüyelim, otomobil arkadan gelir, dedi ve yürüdüler.

Bir yerde jandarma önlerine çıktı: "Yasak..." dedi.

Atatürk sordu: "Niçin yasak?..."

- Gazi geçecek de ondan.

Atatürk ere biraz yaklaştı: "Ben Gazi'ye benziyor muyum? diye sordu."

Jandarma eri dikkatle baktıktan sonra, elindeki düdüğü dudağına götürerek üst üste öttürdü.

Atatürk bunun sebebini sorunca:

- Benzemeğe biraz benziyorsun ama, dedi, bir de onbaşıyı çağırayım, o da görsün...

FAZLA KORKUYOR

Musolini, Atatürk hakkında düşüncelerini yabancı bir diplomata saygısızca ifade etmişti: "Gece gün-

düz içer, başka şey bilmez" diye.

Ayna diplomat, bir gün Atatürk'ün huzuruna çıkmıştı. Musolini hakkındaki düşüncelerini sordu. Atatürk şu cevabı verdi:

- Zeki adamdır, Yalnız sarhoşlardan fazla korkuyor.

ALLAH BİZİMLE BERABERDİR

İstanbul'daki İtilâf devletleri mümessilleri Mustafa Kemal'in bulunduğu Bandırma vapurunu yakalatıp, geri çevirtmek için bir torpido göndermişler. Fakat, bu torpido aynı rotayı takip etmediği için, bizi bulamamıştı.

- Bunu öğrenince, ne demişti?

- Hiç unutmam:"Bu da Allah'ın bir inayeti... Allah da bizimle... Görüyorsunuz".

POKER OYUNUNDA

Hüsrev Gerede anlatıyor: Atatürk, hiç bir zaman talih oyunlarını sevmez, arkadaşlarını da kumardan uzak görmek isterdi. Bazan vakit geçirmek için poker oynadığı olurdu. Bizzat bana anlattığına göre, sevdiği ve takdir ettiği bir yabancı sefir ve madamı ile bir akşam yemeğini müteakip pokere oturmuşlar.

Şakadan oynandığını sezemeyen sefirin madamı, Atatürk'ün kaybetmeğe başladığını görünce, kendi diliyle; "Türk liraları bizim memlekete akıyor." diye memnuniyetini belirtmiş. Bu sözü güzelce anlayan Atatürk, hiç anlamamış görünerek, oyuna gayret vermiş...

Saatler geçtikçe, fevkalbeşer mütehammil bir vücut ve kafanın ezici ve bunaltıcı hâkimiyeti altında sefir cenapları yavaş yavaş çökmeğe ve nihayet alabildiğine kaybetmeğe başlamış.

Zavallı madam, bet beniz atmış bir halde, bu kadar borcun altından nasıl kalkabileceklerini düşünürken, Atatürk: "- Madam... şimdi de sizin paracıklarınız Türkiye'ye akıyor!" demiş. Fakat kadıncağızı fazla üzmemek için de, hemen oyunun, ciddi olmadığını, bir şakadan ibaret olduğunu söyleyerek, misafirinin yüreğine kibarca su serpmiş...

GAZİYİ SAKALLI HOCA SANAN KÖYLÜ

Salih Bozok'un Naci Sadullah'a naklettiği hatıralar: Bir gün, Çankaya civarında bir köylü evine girmiştim. Girdiğimiz kulübede, ihtiyar bir köylü ile karısı oturuyordu.

Bize ikram ettikleri kahveleri içerken Atatürk, köylü ile konuşmamı söyledi. Ben bu emre itaat için ak sakallı köylüye ilk aklıma gelen suali sordum:

- Sen Gaziyi tanır mısın baba?

İhtiyar beni, saçma bir sual sormuşum gibi istihfafla süzdü!

- Gaziyi tanımayan var mı ki? dedi, ve ilâve etti:

- Ben görmedim ama, her hafta Hacı Bayram Veli camiinde cuma namazı kılarmış. Ta göbeğine kadar sakalları varmış. Melek gibi, nurlu yüzü, peygamber gibi mübarek bir ihtiyarmış!

Gülmemi güç tutarak Atatürk'ün tamamen matruş ve genç yüzüne baktım. O, kaşlarını kaldırarak kendini tanıtmamamı emretti. Dışarı çıktığımız zaman da güldü ve:

- Varsın, dedi, o da öyle bilsin. Hakikati öğrenmek belki biçarenin hayalini yıkar, onun hayalindeki şirin sakallıyı öldürüp de sevgisini kaybetmekte ne mâna var?

TUHAF TESADÜF

Millî Mücadele zaferinden sonra, Bursa'ya ilk gelişiydi. Belediyede bir "kabul resmi" yapıldı. Salonun bir tarafında, başında kalpak, müşir "mareşal" üniformasıyla ayakta duruyordu. Tek sıra ile yürüyen ziyaretçiler, onun önüne gelince bir lâhza duruyorlar ve kendilerini takdim ederek, uzatılan eli sıkıyorlardı.

Biz, üç gazeteci, kıdem sırasıyla ilerledik. En öndeki zat, kendisini takdim etti:

- "Yoldaş" gazetesi sahibi.

Arkadan ben, kendimi tanıttım:

- "Arkadaş" gazetesi...

Fakat daha arkadan gelen rahmetli Vasıf Necdet:

- "Kardeş gazetesi sahibi.

Der demez, Atatürk, bir anda bize hitap etti:

- Beyler, bir saniye lütfen!

Üçümüz de ona döndük. Ayrı ayrı yüzümüze bakarak, teker teker sordu:

- Yoldaş, değil mi?

- Evet, efendim.

- Siz Arkadaş mıydı?

- Evet Efendim.

- Siz de Kardeş dediniz?.

- Evet efendim.

- Bütün bunların "Tavariş" demek olduğunu biliyor musunuz?

- Üçümüzde tasdik ettik:

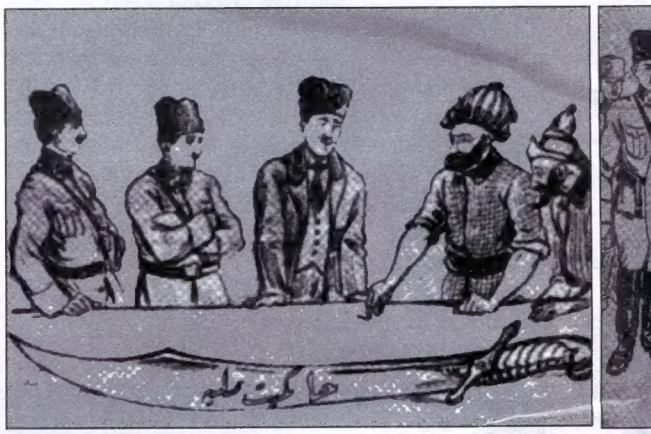

- Evet Efendim.

- Peki o halde?

Hemen atıldım:

- Efendim, "Arkadaş" dipten doruğa "Gazi"cidir!

İki arkadaş derhal tamamladılar:

- Bizde "Gazi"ciyiz efendim.

O zaman, çatık Kaşları biraz gevşedi; hafif fakat manalı bir gülümseme ile, sadece şu iki kelimeyi söyledi:

- Tuhaf tesadüf!. (Rıza Ruşen YÜCER)

ATATÜRK KENDİNİ TARİF EDİYOR

Cumhuriyetin onikinci yıldönümü için bir sıra dövizler hazırlanmıştı. Bunlar içinde şöyleleri vardı:

"- Atatürk bizim en büyüğümüzdür."

"- Atatürk bu milletin en yücesidir."

"- Türk milleti asırlardır bağrından bir Mustafa Kemal çıkardı."

Listeyi dikkatle gözden geçirdi, bunlar ve bunlara benzeyenleri çizdi. Hepsinin yerine şunu yazdı:

"- Atatürk bizden biridir."

Biz o ulvi nihadanız kim, meydanı hamiyette,
Bize hâki mezar ehven gelir hâki mezelletten.

Alı Rıza Paşa namuslu bir askerdi, kendi vaziyetini de tehlikede gördü. Meseleyi kapattı.

Mustafa Kemal, artık mimlenmişti. Yine bir gün, Ali Rıza Paşa sınıfları gezerken Harp okulu içinde bulunan veteriner şubesine ansızın giriverdi. Mustafa Kemal, burada el yazısı gazeteyi dolduruyordu. Yazılardan birinin başlığı şöyle idi:

"Bu millet hiçbir zaman düşmemiştir, düşse bile bir gün ayağa kalkacaktır." Ali Rıza Paşa bu yazıyı görmemezlikten geldi. Yalnız dersten başka şeylerle meşgul oldukları için Mustafa Kemal ve arkadaşlarının tevkifini emretti. Fakat bir an düşündü ve kapıdan çıkarken:

- Tevkife şimdilik lüzum görmüyorum dedi. İzinsizlik iktifa olunabilir!

"Ben görmedim ama, her hafta Hacı Bayram Veli camiinde cuma namazı kılarmış. Ta göbeğine kadar sakalları varmış. Melek gibi, nurlu yüzü, peygamber gibi mübarek bir ihtiyarmış!"

ATATÜRK'ÜN HAYVAN SEVGİSİ

Kararları ne kadar kat'î ve iradesi ne kadar kuvvetli ise, his tarafı da o kadar zengindi. Millî Mücadeleden sonra, bir gece, sofrada, çok sevdiği bir tay'ın ruam'a yakalanışını anlattı. Baytarlar yanına yaklaşmasını menetmişler. Ve öldürmek mecburiyetinde kalacaklarını bildirmişler. Nihayet o kadar ısrar etmiş ki, eldiven giyerek tay'ı okşamasına müsaade edilmiş. Zavallı hayvanı okşarken göz yaşlarını tutamadığını söyleyen Gazi:

"Çocuğum olmadığından hikmet ve isabet varmış, dedi. Eğer bir evlât kaybetmek felâketine uğrasaydım, kalbim elem ve kedere dayanamazdı."

(Asaf İlbay)

BEN EĞİLMEM

Asaf İlbay anlatıyor: "Evimizin bahçesi büyüktü. Sık sık mahalle arkadaşları toplanır ve o zamanlar Selânik'te pek moda olan "Mancık" oyununu oynardı. Bu

bir nevi "birdir bir" oyunu idi. Bir kişi eğiliyor ve diğerleri sıra ile üzerinden atlıyorlardı. O, oyuna iştirâk etmezdi ama seyrine de bayılırdı. Hele içimizde düşenler filân olursa, keyfine payân olmazdı. Bir gün kararlaştırdık. Yaka paça zorla oyuna iştirâk ettirdik. Sıra ile hepimizin üzerinden atladı ve sıra kendisine gelince, eğilmeden dimdik durdu ve:

"Haydı atlayın!" dedi.

Biz başını yere doğru eğmesi için ısrar ettikçe, o:

"Ben eğilmem! Böyle atlarsanız atlayın" diyordu.

Bir türlü razı edemedik."

(Asaf İlbay)

HERKES İÇİN LÜZUMLU BİR İHTAR

Atatürk'ün yaveri Muzaffer Kılıç anlatıyor. "Erzurum'dan Sivas'a geldiğimizde, Mustafa Kemal'in karargâhı olarak, Sivas İdadisini hazırlamışlardı. Paşa, kendisine hazırlanan odaları dolaşırken, yatak odasında, karyolanın arkasında bulunan sarı atlas yastık gözüne ilişti. Yastığın üzerinde, koyu renk bir ibrişimle işlenmiş şu beyit vardı.

"Cihanın cahına mağrur olup incitme insanı;
Süleyman-ı zaman olsan bırakırsın bu eyvan'ı"

Atatürk, yazıyı okuduktan sonra durdu; merhum Mazhar Müfit beyi çağırttı. Beyti ona da okuttum.

Mazhar Müfit:

"Paşam, bu sizin için yazılmış" deyince;

Atatürk:

"Bu ihtar hepimiz için ve her şey için bir düstur olmalıdır." Cevabını verdi.

HALKIN NEŞESİNİ BOZMAMALI

Millî Mücadeleden sonra İzmir'i ziyaret ediyordu. Naim Palas otelinde bir ziyafette bulunuyorduk. Başka bir otelin bahçesinde çalan bandonun derhal getirtilmesini emretti. Biraz sonra, kendisine, emirlerini niçin yerine getirmediğimi şu suretle izah ettim.

"Paşam, halk bandonun etrafına toplanmış, neş'e içinde dans ediyor ve eğleniyor. Bunu bozmak istemediğim için bandoyu getirtmedim. Af buyurunuz!"

Bir an düşündü. "İsabet ettin, dedi. Hiçbir zaman ve hiçbir surette halkın neş'e ve huzurunu bozmamak lazım." (Muzaffer Kılıç)

YOLLAR ÇOK! MINTIKALAR ÇOK

Bir gün İsmet Bey'i (İsmet İnönü) dâvet etmiştim. Şişli'deki evimde beni yalnız bulan İsmet Bey:

- Gene ne var? diye sordu.

Bu suali sorarken gözlerinin içi, malûm olan yüksek zekâsı, ve, emniyet ve itimat vâdeden derin şeterate ile fırıl fırıl dönüyordu.

- Senden ne haber? dedim.

- Tahmin ettiğin gibi!

Dedim ki:

- Şuradan bana bir Türkiye haritası bul, masaya aç, onun üstünde seninle konuşacağım.

İsmet Bey derhal lâzım olan haritayı buldu, açtı

- Ne yapacaksın?

Bu münasebetle ilave etmeliyim ki aramızda en iyi anlaştığımız İsmet Bey, bu mülâkatın sebepsiz olmadığına hemen hükmetmişti.

- Mesela, dedim, hiçbir sıfat ve selâhiyet sahibi olmaksızın Anadolu'ya geçmek ve orada kurtuluş çareleri aramak için en müsait mıntıka, ve beni o mıntıkaya götürecek en kolay yol neresi ve hangisi olabilir?

Yüzüme baktı, neşe ve ümit içende güldü:

- Karar verdin mi? diye sordu:

- Şimdilik bundan bahsetme. Bana sırf memleketi, halkı ve orduyu anlamış, vaziyeti yakından görmüş, tehlikenin büyüklüğünde şüphesi kalmamış bir arkadaş gibi cevap ver! İsmet Bey haritanın açılı bulunduğu masa kenarındaki sandalyeye ilişti, düşünmeğe başladı. Bu sırada ben salonda ayakta dolaşıyordum.

Nihayet İsmet Bey ayağa kalktı, gülerek:

- Mıntıkalar çok, yollar çok! dedi.

(Kendi naklettiği hatıralardan F. R. Atay)

"Bana sırf memleketi, halkı ve orduyu anlamış, vaziyeti yakından görmüş, tehlikenin büyüklüğünde şüphesi kalmamış bir arkadaş gibi cevap ver! İsmet Bey haritanın açılı bulunduğu masa kenarındaki sandalyeye ilişti.."

GELDİKLERİ GİBİ GİDERLER

Mustafa Kemal, 13 - Teşrinisani - 1918 de, Yıldırım Orduları Grubu Komutanlığı'ndan ayrılarak İstanbul'a çıktığı ilk gün, İtilâf Devletlerinin o sabahtan beri İstanbul limanını doldurmuş bulunan donanmaları arasından, askerî sevkiyat idaresinin bir köhne motoru ile geçerken genç yaverine (Cevat Abbas): Geldikleri gibi giderler... dedi. (Faik Reşid Unat.)

MESUD OLDUM

Büyük Atatürk, 1925 yılında Türkiye'yi ziyaret eden Amerikalı gazeteci Mis Gladia Baker'in suallerinin birine şöyle cevap vermişti:

"- Bu buhranlı saatlerde hercümerce mâni olmak için kitlelerin kendileri karar vermeleri ve mesuliyet kuvvetini yüksek karakterli, yüksek moralli, vicdanlı insanların eline tevdi etmeleri zamanı gelmiştir. Bu, gecikmeden yapılmalıdır.

Harbe karşı en seri ve en müessir tedbirler, muhtemel bir mütearrıza, taarruzun yanına kâr kalmayacağını açıkça anlatacak beynelmilel bir teşkilât kurulmalıdır.

Coğrafi vaziyetler ne olursa olsun milletler birbirine bir çok rabıtalarla bağlıdırlar. Şuna da kaniim ki eğer devamlı sulh isteniyorsa kitlelerin vaziyetlerini iyileştirecek beynelmilel tedbirler alınmalıdır..."

Mesut olup olmadığını soran gazeteciye Atatürk şöyle cevap veriyor:

- Mesudum, çünkü muvaffak oldum.

Yine Atatürk hakkında mizah içeren kitaplardan biri: Mizahı ve mizahçıyı sevdiği anlaşılmıştır.

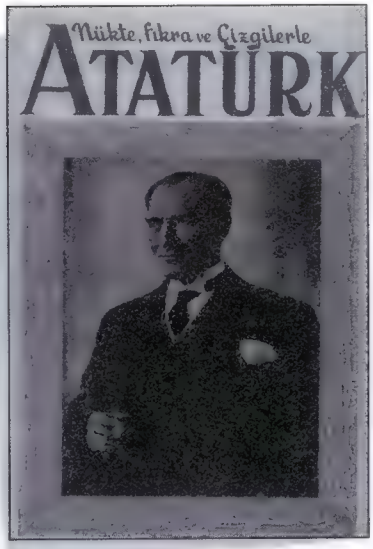

"BEN İYİ YAPARIM."

Askerî Rüştiye'de küçük Mustafa'nın zekâsına hayran olanlar hesap muallimi yüzbaşı Mustafa, Fransızca muallimi yüzbaşı, Naki, Jimnastik muallimi yüzbaşı Hasib beylerdi. Ateşli zekâsı, bilhassa riyaziye dersinde gösterdiği kabiliyet hocasının nazar dikkatini çekiyordu. Riyaziye mualliminin adı da Mustafa idi. Bir gün kendisine:

"- Oğlum ikimizin de adı bir. Bu böyle olmayacak. Arada bir fark bulunmalı. Bundan sonra senin adın "Mustafa Kemal" olsun dedi. O tarihten sonra küçük Mustafa "Mustafa Kemal" oldu.

Bu riyaziye öğretmeni çok sert bir adamdı. Sınıfta birinci, ikinci tanımıyordu. Bir gün talebelerine şöyle dedi:

"- Aranızda kendisine kimler güveniyorsa, kalksın, onları müzakereci yapacağım."

Ayağa öyleleri kalkıyordu ki bunları gören Mustafa Kemal yerinden kıpırdamadı. Böylece de kalkanlardan birinin müzakeresi altına girmiş oldu. Fakat müzakerenin tam ortasında tahammülü son haddini bularak yay gibi ayağa kalktı:

"- Ben bundan iyi yaparım" dedi.

Ve o günden itibaren de müzakereci kendisi oldu.

ATATÜRK'ÜN İLK AŞKI

Mustafa Kemal, Askerî Rüştiyesi'ne girdiği ilk seneler. Bu sıralarda küçük Mustafa ilk aşkını geçiriyordu. Mahallelerinde oturan bir paşanın kızına aşıktır. Muaşakaları uzaktan ve kafes arkasında vuku buluyordu. 14 yaşındaki küçük Mustafa kendini beğendirmek için tertemiz giyiniyor, mahalle çocuklarının zıpzıp oyunlarını iştirak etmiyordu. Bu kızla kafes arkası muaşakası tâ Manastır İdadisine kadar sürdü. Bu sıralarda bir kızla kapı arkasında yüz yüze gelmeye ve konuşmaya muvaffak oldu. Bu karşılaşma üzerinde umduğu tesiri yapmamıştı: çünkü kız hayalinde yaşattığı tipe uymuyordu.Görüşmeleri bu yüzden izdivaçla neticelenmemiş. Kızcağızda küçük Mustafa'nın hatırasına bağlı kalarak ölünceye kadar kimse ile evlenmemiştir.

Atatürk bazen sofrasında bulunan saz heyetine bu ilk aşkının hatırası olan şu şarkıyı söyletir, kendisi de beraber söylerdi:

Cana rakibi handan edersin,
Ben binevayı giryan edersin,
Bigânelerle ünsiyet etme,
Bana cihanı zindan edersin.

ATATÜRKLE İNEĞİNİ KAYBEDEN KÖYLÜ

Korkunç bir kış günü, Atatürk sabaha karşı şu emri verdi:

- Bu kış kıyamette memleketin ne halde olduğunu görmek isterim.

Otomobille gezmeğe çıkacağız.

O sene kış o kadar şiddetli idi ki, yollardan otomobillerin değil, kurtların bile geçmesi müşküldü. Buna rağmen, Kırşehir istikametinde yola çıkıldı.

Yolda döküle döküle, hatta Atatürk'ün otomobili bile birkaç kere kara ve batağa saplanmak suretiyle ve bizzat bir aralık kendisinin bile itmeğe mecbur kalması şartıyla ilerliyordu.

Bir dağ başında tek bir köylünün koştuğu görüldü. Atatürk bu köylüyü çağırttı:

- Bu havada dağ başında ne arıyorsun.
- İneğim kayboldu Paşam...
- Seni kurtlar yer.
- İneğimi yedilerse ko beni de yesinler...
- İneğin kaç lira kıymetinde idi?
- Eh... Bir elli altmış lira ederdi...

Atatürk yanındakilere döndü:

- Bu adama yüz lira verin... Bir otomobile alın...

Hemen köylüye yüz lira verildi. Ve bir otomobile binmesi teklif edildi.

Köylü:

- Hayır diye reddetti. Ben yine ineğimi arayacağım. O vakit Atatürk:
- İşte sana yüz lira verdiler. İki inek alabilirsin. Bırak ötekinin peşini...

Köylü:

- Sana rastlamak benim talihimdir. Ama yine kendi ineğimi de ararım... Paşam. Sana rastlayan kederli adamın üç ineği olursa çok mu?

ATATÜRK VE NAZIM HİKMET

Nazım Hikmet'in henüz ciddî hiçbir siyasî faaliyet göstermediği yazı ve kitaplarını –tandanslarına rağmen– rahatça neşredebildiği bir zamanlarda idi. Onun: "İniyor kayık, çıkıyor kayık" şiiri plağa alınmıştı. Bir gün Musiki Muallim Mektebi'nde bir plak çalınıyordu. Atatürk geldi. Plağı gördü. Ve çalınmasını emretti. Plâk çalındı. Ve emri üzerine birkaç defa tekrar edildi. Nihayet Atatürk plâğı istedi, aldı baktı baktı, sonra yere attı ve kırdı:

- Bu adam yeni Türk dilinin en güzel mübeşşiri olabilirdi. Yazık ki bir militan olmayı tercih etti. Artık ondan hayır yoktur.

SARHOŞLUK HİKÂYESİ

Yine bir baloda idi. Atatürk İngiliz sefiri ile konuşurken: - Ekselans dedi. Haber aldığıma göre, Avam Kamarasında filanca zat Türkiye'den bahsederken bu memleketi birkaç sarhoş idare ediyor, demiş.

Sefir, derhal itiraz etti. Bu sözlerin tashih edileceğine temine çalıştı. Atatürk:

- Efendim mesele orada değil... Adam fikrini tasrih etsin, isterse Türkiye'yi bir sarhoş idare ediyor desin ama arkadaşlarıma iftirayı yakıştıramıyorum.

BUNLAR DON GİBİ HERİFLER

Atatürk, doğrusunu isterseniz, yakınlarından dedikodu dinlemeyi severdi. Hatta neşeli zamanlarında bu gibi dedikoduları kurcalar, söyletir eğlenirdi. Fakat, insanların mahrem hayatları ile meşgul olmaya çok kızardı. Bu nevi dedikodu yapanlar için bir gün:

- "Bunlar don gibi herifler. İnsanın yalnız edep yerleriyle meşgul oluyorlar" demişti.

ATATÜRK'ÜN ANLADIĞI PARTİ

Benim Halk Partisinin propaganda işlerine baktığım zamanda idi. Bir gün, Ata, Parti genel merkezine geldi. Her kısmın şeflerini birer birer çağırıyor, dosyalar, teşkilât hakkında izah alıyordu. Nihayet sordu:

- Hani sizin dünya partileri hakkındaki arşivleriniz. Hani sizin dünya ve memleket adamları hakkındaki şahsî dosyalarınız. Hani sizin alıcı ve verici propaganda mekanizmanız. Bir şey hakkında mahrem malûmat isteyince ne yaparsınız?

Recep Peker:

- Emniyet teşkilâtından sorarız.

Atatürk:

- Oldu mu ya... Ya istediğiniz malûmatı vermezlerse... Elinizde bir müeyyideniz var mı? Siz bir fırka, bir hususî siyasî teşekkülsünüz. Her işinizi kendi başınıza

kendiniz görmelisiniz. Medenî bir fırka, bir devlet kadar mürekkep bir teşekkül demektir. Yoksa bir mahalle kahvesinden farkınız kalmaz...

Bir hafta sonra beni muhtelif dünya fırkalarının propaganda ve istihbarat teşkilatını tetkik için Avrupa'ya gönderdiler.

HER KİM OLURSA OLSUN

Çankaya'da o zamanki Hariciye Vekili Tevfik Rüştü Aras'ın evi...

Davet bir aile toplantısı şeklinde idi. Hariciye Vekilinin en samimi dostları ve birkaç iyi görüştüğü kadınlı erkekli ahbapları büyük bir masanın etrafına oturmuşlar, alaylı, şakalı mevzular üzerinde konuşuyorlardı. Bir taraftan da dans ediliyordu. Bu esnada kahverengi, yüksek bacaklı, ceylân bakışlı, çok cins olduğu görülen bir köpek koşarak dışarıdan salona girdi. Büyük bir telaş başladı. Herkes yerinden fırladı. Büyük bir hürmetle kapılar açıldı. Fısıltı halinde:

- Gazi geliyor!

Kelimeleri işitildi.

Gecenin ortasında birdenbire güneş doğdu. Geç vakte kadar kendisinin pek sevdiği zeybek oyunları oynandı. Hemen ona mahsus olan şarkılar söylenildi.

Salonda davetlinin birine ait üç dört yaşlarında bir çocuk bulunuyordu. Gazi kendisine ikram edilmek üzere salkımıyla kurutulmuş kuru üzümden birkaç tane yedikten sonra çocuğa dönerek:

- Al bakalım sen de ye!

Dedi. Çocuk gayet serbest ve müstağni bir tavırla:

- Ben sevmem sen kendin ye!

Tarzında cevap verdi. Çocuğun annesi ile babası mahcubiyetten ne yapacaklarını şaşırmış bir vaziyette çocuğa salkımı aldırmağa çalışıyorlardı. Fakat çocuk şımarık bir eda ile devam ediyordu. Bunun üzerine Gazi, çocuğa üzüm yedirmekten vazgeçerek uzattığı üzümü kendi ağzına attı. Çocuk bu sefer kızarak:

- Aman canın isterse!

Tarzında bir laf savurdu. Atatürk yine kızmadı. Gülerek:

- Ayol, dedi, onu ben sana söyleyecektim.

Bu sahneyi seyreden Adliye Vekili Mahmut Esat Bey:

- Paşam, dedi. Huzurunuzda bu şekilde sizinle konuşacak cihanda kimseyi tasavvur etmezdim. Demek ancak bir insan çocukluk çağında iken Reisicumhura bile hükmedebiliyormuş!

Gazi gülerek şu cevabı verdi:

- Bugün bir hiç gibi gördüğün bu çocuk belki de yarının en büyük kahramanıdır. Onun için herkim olursa olsun istediği şekilde konuşmakta serbesttir!

EĞLENİNİZ, GÜLÜNÜZ

Şemen yerken bile, milletini düşünen Büyük halâskâr ve inkılâpçı Atatürk'e ait hatıralarım arasında, bir de son zamanlarında, Tepebaşı'ndaki Garden Bar'da karşılaşışımız vardır:

Garden Bar'a gitmiştim. İçeri girerken, bir fevkaladelik sezdim ama, O'nun bulunacağını tahmin edemeyerek, girdim. Baktım, oturuyorlar. Yanlarında, İsmet Paşa, Şükrü Kaya, Tevfik Rüştü ve diğer mutad yakınları vardı. Şaşırdım. Böyle vaziyetlerde rahatsız etmemek için, görünmemek itiyadında olduğum halde, bir kere girmiş bulunduğum için, artık geri dönemedim. Bir gölge gibi süzülerek, geri tarafta bir yere gittim, sessizce oturdum. Yanımda da sanatkar Mahmut Moralı vardı. Beş on dakika sonra, Şükrü Kaya görmüş, yanımıza geldi, oturdu. Bu esnada bizim masa da artistlerle dolmuş. Atatürk de, şakalaşarak İsmet Paşa'yı artistlerden biriyle dansa kaldırmıştı. Derken, yaverlerden biri geldi. Şükrü Kaya'nın kulağına bir şeyler söyledi. Şükrü Kaya: "Beni istiyor, gideyim" diye kalkarken, Atatürk'ün de, barın önünde ayakta durduğunu görünce: "Müsaadelerini iste de, elini öpeyim..." dedim.

Birlikte kalktık yanına gittik. Unutmadan söyleyeyim ki, Hatay meselesinin alevlendiği, buhranlı günlerdi. Elini öptüm. Şöyle, başını kaldırıp, o kendine has asîl tavrıyla gerilerek; "Maşallah, eğleniyorsunuz beyefendi!" dedi.

Ben de: "Evet Paşam... dedim, Sizi aramızda neş'eli görünce başka ne yapabiliriz.. Sizi böyle şen şâtır görmesek, milletin bir sıkıntısı var gibi gelir, halbuki, işte neş'eli ve aramızdasınız. Demek ki, Türk milleti eğlenebilirmiş... Ben de eğleniyorum... Yoksa yanlış mı anladım... Eğlenmeyeyim mi:"

- Hayır... Doğru söylüyorsun, eğlenebilirsin... Eğlen... Hep eğleniniz, gülünüz, bu sizin hakkınız!." Dedi. Bir daha elini öptüm ve "Allahaısmarladık, artık beni kimse tutamaz..." diye, uçar gibi yanından ayrıldım. O da gülüyordu. Sabaha karşı, yine neş'e içinde ayrıldı, Anakara'ya gitti.

"Davet bir aile toplantısı şeklinde idi. Hariciye Vekilinin en samimî dostları ve birkaç iyi görüştüğü kadınlı erkekli ahbapları büyük bir masanın etrafına oturmuşlar, alaylı, şakalı mevzular üzerinde konuşuyorlardı."

TÜRKİYE'YE KİN YAKIŞMAZ

İstanbul'un işgali senelerinde bir Türk okulunu gezen Fransız generallerinden M. Bramon, bir kızımızın yaptığı elişini beğenmişti. General bunu almak arzusu göstermesi üzerine elişinin sahibine öğretmen armağan edilmesi için teklifte bulunmuş ve fakat talebe buna son derece sinirli:

- Hayır, bir çöp bile vermem.

Demek suretiyle şiddetle reddetmişti.

Aradan yıllar geçtikten sonra aynı okula Atatürk gelmiş, aynı talebe bu defa, düşman generaline vermediği aynı elişini Atatürk'e armağan etmek üzere uzatmış ve heyecanla şöyle demişti:

- Büyük Atam, bu değersiz hediyenin kabulünü rica ediyorum. Bu işimi bir zamanlar hocam, memleketimin işgali zamanında, Fransız Generali Mösyö Bramon'a armağan olarak vermemi rica etmişti. Halbuki ben, bu arzuyu reddetmekle düşman ellerinde bir çöpümü görmek istemediğimi söylemiştim. Şu dakikada içimden gelen bir istek ve sevgiyle armağanımı kabul etmenizi rica ediyorum.

"Fransız Generali Mösyö Bramon'a armağan olarak vermemi rica etmişti. Halbuki ben, bu arzuyu reddetmekle düşman ellerinde bir çöpümü görmek istemediğimi söylemiştim."

Ata'nın bu sözler üzerine kaşları çatılmış ve sert bir sesle şu cevabı verdiği duyulmuştur:

- Kızım Türkiye'ye kin yakışmaz. Biz herkesle dostuz. Çektiklerimiz, başımızda bulunan saltanat devrinin büyük hatalarının neticesidir. Avrupalıların, Türk kızlarının eserlerini hayranlıkla seyretmeleri fikirlerini değiştirebilir miyiz: Sen onu o zaman verseydin, şimdi şanlı Türk kızlarını temsil eden bir eser Avrupa duvarlarını süslerdi.

MEKTEP KAÇAĞI ÇOCUKLARA DERS

Mektepten kaçan beş altı lise talebesi bir gün Çankaya civarında henüz yeşillenmeğe başlayan bir ağaçlığın altına uzanmışlar, sigaralarını yakarak gülmeğe, eğlenmeğe başladıkları sırada bir takım ayak sesleri itişmişlerdi. Atatürk, yanlarında İsmet İnönü. Şükrü

-->

Kaya, Cevat Abbas ve Reşit Galip ile birkaç kişi daha olduğu halde karşılarında idi. Çocukların benzi atmış.

Atatürk sert ve tok bir sesle:

- Mektep zamanı burada ne işiniz var? dedi.

- !...

Sual tekrarlanınca:

- İzinliyiz!...

Cevabını verdiler.

Atatürk:

- İzin kâğıtlarınız? Sualini sorunca, tabiî ne bir hareket, ne bir cevap!.

Bu sefer Atatürk, biraz ileride kalanlardan birine:

- Ya sen? diye hitap etmesi üzerine bu genç doğrusunu söyledi:

- Paşam biz izinli değiliz, biz mektepten kaçtık.

Atatürk'ün yüzündeki sertlik yumuşamıştı:

- Bugün ne dersiniz vardı:

- Tarihten müzakere olacaktık.

Ata'nın kaşları yine çatılmıştı:

- Tarih dersinden kaçılır mı?

Fakat zeki talebe cesaretle:

- Kaçılmaz paşam, demiş, fakat kitapların lisanı bize ağır geliyor; anlamakta güçlük çekiyoruz. Bize anlayacağımız dil ile kitapları verin oturup çalışalım.

Atatürk bu defa bu sözleri söyleyen çocuğun omuzuna elini koydu:

- Oğlum, dedi, istediklerinizin hepsi olacaktır. Fakat her şeyi birden yapamayız. Sıra beklemek lâzım. Yarına bırakılmış çok işlerimiz var. Biz inkılâpları yaptık, onları devam ettirmek de sizin vazifeniz. Haydi bakalım, şimdi doğru mektebe."

HALK İSTERSE BENİ DE KOVAR!

1935 senesinde idi. Dünyanın bazı yerlerinde olduğu gibi, memleketimizin de bazı bölgelerinde Yahudiler aleyhine bir hareket ve ayaklanma başgöstermişti.

Bu sıralarda Çanakkale'ye gelen Atatürk'ün huzuruna ısrarla çıkmak isten bir Musevi vatandaşı muhafızlar bırakmak istemiyorlardı. Atatürk:

- Bırakın gelsin!. dedi.

Bu Musevi vatandaş, Atatürk'ün önünde ellerini açtı. Omuzlarını yukarıya kaldırarak:

- Paşam, bizi kovuyorlar, biz ne yapacağız? dedi.

Atatürk, bu şekilde önüne atılan bu adamın ne demek istediğini ve kim olduğunu derhal anlamıştı. Buna rağmen sordu:

- Sen kimsin?

- Ben Paşam, Çanakkale Musevileri'nden Avram Palto.

- Sizi kim kovuyor? Hükümet mi? Kanun mu? Polis mi? Jandarma mı? Bana söyle, dedi.

Bu Musevi vatandaş durakladı, şaşaladı. Biraz sonra kendini toparlayarak cevap verdi:

- Hayır Paşam, halk kovuyor.

Atatürk, adamın yüzüne dikkatle baktı, gülümsedi ve:

- Halk isterse beni de kovar! dedi ve yürüdü.

BİR ÇOCUK SAVAŞINA ATATÜRK İŞTİRAKI

1937 yılında idi. Her sene olduğu gibi bu sene de Anadolu Kulübünde balo vardı.

Kulüpte oturan ailelerin çocukları da baloya katılırlar, onlar da kendilerine göre; eğlence bulurlar, balonun küçük fareleri gibi ayak altında dolaşırlar. Bu çocukların biri anlattı:

6-7 çocuk vardık. Bir garson bize doğru eğilerek Ata'nın masasını işaret etti. Ve bizi çağırdığını söyledi. İlk sözü:

- Merhaba çocuklar! Oldu.

Elini öpmek istedik, O razı olmadı. Aramızdan seçtiği 6 kişiyi üçer üçer ayırdıktan sonra hepimizi sıraya dizdi. (Ben daha pek küçük olduğum için bu grupa dahil değildim.) Boş masalardan ikisini devirip siper yaptırdı. Seçtiği grupları karşılıklı siperlerde harbettirmeğe başladı. Cephane olarak bizim topladığımız ve ayrıca garsonlara toplattırdığı gazoz kapakları kullanılıyordu.

Başlarda kendisi seyirci kalmıştı. Fakat o da sonraları zayıf bulunan ağabeyimin tarafına geçti. Ve elindeki kapakları karşıdakilerin üzerlerine yağdırmaya başladı. Her iki tarafında da cephanesi bitmişti. Artık muharebe bir güreş halini almıştı.

O da ortadan çekilmiş, işi çocuklara bırakmıştı. Onlara cesaret veriyordu. Bu sırada ağabeyim de karşı taraftan biri ile güreşmekte idi.

Ben, bu zamana kadar seyirci kalmıştım. Fakat ağabeyimin üzerine çocuğun atılmasına dayanamayarak olanca kuvvetimle onun üzerine çullandım. O neye uğradığını şaşırmış, sırtüstü yere yıkılmıştı.

Tam o esnada ata:

- Durdurun!. dedi. Beni yanına çağırtarak:

- Oğlum senin ismin ne? diye sordu. Ben biraz korkarak, biraz da heyecana kapılarak cevap verdim:

- Yaman!

O zaman O; sesini biraz yükselterek ve sırtımı okşayarak ebediyen hafızamdan silinmeyecek şu sözleri söyledi:

- Varol Türk çocuğu sen hem Yaman, hem de bir kahramansın varol!

BENİM HİSSEM....

Onun talihsi siroz hastalığına müptelâ olduğu anlaşılmıştı. Yanındakiler, alkol almasına mümkün olduğu kadar mâni olmaya çalışıyorlardı. Bir gün, yine böyle bir mümanaat sırasında, hissine hitap etmek için, çok değer verdiği bir hanımefendi, kendisine alkol yerine gerçekten gözyaşı ile doldurulmuş bir kadeh takdim etti:

"- Bu, dedi, siz alkol istemekte ısrar edersiniz milletinizin göz yaşıdır."

Atatürk çok içlenmişti. Gözleri doldu. Fakat, bu ince jeste, hemen mukabele etti:

"- Olamaz... dedi. Çünkü içinde benim göz yaşım yok... Bu milletin acısı da, sevincide bensiz olur mu?..."

(Cemal Kutay.)

VİSKİ, RAKI, VOTKA MUKAYESESİ

O zamanki adıyla Dük dö Gal, daha sonraki Sekizinci Edward ve bugünkü Dük dö Windsor, yanında o günkü adıyla Madam Simpson ve bugünkü Düşeş dö Vindsor İstanbul'a gelmişlerdi. Atatürk kendilerini karşıladı, yemeğe davet ve sevdiği misafirlerine yaptığı gibi rakı ikram etti.

İngiliz Prensi, Türk içkisini pek beğenmişti. Söz içkilerden açıldı. Dük dö Gal, Türklerin hangi içkileri sevdiklerini sordu. Atatürk:

"- Kullanılan içkinin cinsi, biraz milletleri anlatmaya da yarar," dedi.

Dük dö Gal sordu:

"- Viskiyi nasıl bulursunuz?"

"- Sarhoşluğu içten olur. Şarabınki gibi nara attırmaz..."

"- Ya Votka?"

"- O bizi sarhoş etmiyor. Sadece midemizi bulandırıyor ve çıkarıyoruz..." (Cemal Kutay)

YARIM MİLYON DA SİZ...

Yine, Dük dö Gal'le konuşuyordu. İngiliz Prensi, Türkiye'nin ne kadar asker çıkarabileceğini sordu. Atatürk: "Bu, düşmana ve savaşa göre değişir. İcabında, kadınlı erkekli bütün Türkler askerdir... Fakat talim görmüş bir milyon..." dedi.

Dük dö Gal, biraz düşündü:

"- Demek, dedi, bir harb vukuunda Türkler, derhal iki milyonluk bir kuvvete sahiptirler.

Atatürk tashih etti: "Hayır, dedi, umumiyetle, muallem asker, nüfusunun yüzde yedi, sekizi hesaplanır..."

Misafir, başını salladı: "Ben doğru hesap yaptım Ekselans, bir milyon ordunuz, bir milyon da şahsen siz... Yekun benim dediğimdir."

Ve kadehini kaldırdı. (Cemal Kutay.)

ATATÜRK'ÜN İFŞA ETTİĞİ BİR SIR

Atatürk bir gece sofrasına, başvekil hariç bütün Vekilleri çağırmış ve:

- Bu gece, demiş, sizlere ne gibi şeyler yapmamaklığımız lâzım geldiğini, yaptığımız bir şeyi naklederek anlatacağım.

Ve şunları anlatmıştı:

- Berlin de plastik dans kurslarına devam eden bir Türk kızından bir mektup almıştım; parasız kaldığından kurslarına devam edemeyeceğini yazıyor, benden yardım istiyordu. Maarif Vekili ile görüştüm, tahsisat bulduk ve kıza Berlin'deki ilgili memurumuz vasıtasıyla parayı gönderdik. Bir ay sonra kız bana tekrar yazdı, parayı alamadığını daha doğrusu almadığını bildirdi ve memurumuzdan şikayet etti; parayı vermek için kendisine bazı tekliflerde bulunmuş. Kız bu teklifleri kabul etmektense aç kalmayı tercih etmiş...

Atatürk bunları anlattıktan sonra Maarif Vekili'ne sordu: "Bu memurumuzu ne yaptık?"

Cevap yok. Atatürk bütün Vekillere döndü:

- Bu memurumuzu ne yaptık biliyor musunuz beyler? Meb'us yaptık. (Selâmi İzzet Sedes.)

BİR İNTİKAM

Sarayda Atatürk'ün başkanlığında dil meselesi hakkında hususî bir toplantı vardı. Dil uzmanlarımız, profesörlerimiz, gazete baş muharrirleri büyük masanın etrafında oturmuşlardı. Besim Atalay ve arkadaşlarının tezi hulâsa edildi: (Tedricî tekâmül)ü bir yana bırakıp imâl edilmiş kelimeleri bir hamlede, dilin bünyesine sokmak. Hamleden, bir hamlede ilerlemekten büyük bir zevk ve şevk duyan Ata, bu tezi benimsedi ve herkese sordu:

- Bu olabilir mi?
- Hay hay, dediler.

Ata, Yunus Nadi Bey'e döndü:

- Siz ne dersiniz?
- Bendeniz olmaz derim, efendim.
- Öyle ise bu masanın başından kalkınız, Nadi Bey.

Nadi Bey masadan kalktı. Atatürk Falih Rıfkı Bey'e sordu: "Sen ne dersin? Bendeniz de olmaz derim, efendim."

- Öyle ise sen de masadan kalk.

Falih Rıfkı Bey kalktıktan sonra Atatürk, Necmeddin Sadak'a doğruldu:

- Müsaade buyurursanız bendeniz de masadan kalkayım efendim. (Selâmi İzzet Sedes.)

ATATÜRK'ÜN DOLDURDUĞU PLAK

Atatürk'e ait bu hâtırayı Celal Bayar Adapazarında anlatmıştır. Bir gramofon plağı müessesesinin İngiltere'deki merkezi, bir cemile olarak Atatürk'e, ufak ve otomatik bir plak doldurma makinasını gramofonu ile hediye etmişti. Atatürk'ün sesi güzeldi. Bazen sevdiği arkadaşlarıyla, bazan yalnız kaldığı zamanlar şarkı söyler veya dinlerdi.

Ata, makine geldikten sonra bol bol plak doldurur ve onları çalmaktan hoşlanırdı. Ancak Gazi plakları kimseye vermez ve derhal imha ettirirdi. Zaten plaklar 3-4 defa çalındıktan sonra işe yaramaz hale geliyorlardı Toplantıların ekserisinde hazır bulunan ve plaklardan birini hâtıra olarak almak isteyen Celal Bayar ve Muhiddin Üstündağ'ın katıldığı bir mecliste, yine bermutat Atatürk şarkı söylüyor, bazen diğerleri de iştirak ediyorlar ve sonra plaklar çalınıyordu. Bir ara Ata'yı dışarı çağırdılar. Atatürk salona giderken elindeki plâğı masanın üstüne bırakmıştı. Biraz sonra geri döndüğü vakit, plağı unutmuştu. Plağa yakın bulunan Üstündağ, Bayar'dan evvel davranmış ve plağı almıştı. Aradan zaman geçti... Beklenmedik bir anda Atatürk:

- Muhiddin plâğı ver, dedi.

Aldı ve kırdı, sonra sözüne devamla:

- Eğer,dedi, plak vermek istesem, bu önce Celâl'in hakkıdır. Çünkü sizden çok evvel, bana rica etmişti.

Ayağa kalktı ve Bayar hakkında bir konuşma yaparak plâğını Celal Bayar'a hatıra olarak verdi. Bu plak el'an Celal Bayar da mahfuz bulunmaktadır.

NÜKTEDEN HAKİKATA

Millî Mücadelemiz zaferle neticelenmiş, millet esaretten kurtulmuş, istiklâline kavuşmuştu. Dünyanın büyük kuvvetlerine karşı çok nispetsiz harp silâhlarıyla girişine bu mücadeledeki muvaffakiyet insan gücünün, iman kuvvetinin dahiyane bir sevkle idarenin velhasıl topyekün şahlanışın eseri idi.

Zaferden sonra Çankaya'da yapılan bir basın toplantısında gazeteciler Mustafa Kemal'e sual yağmuru yağdırıyordu. İçlerinden genç bir gazeteci:

Paşa hazretleri dedi, zaferi neyle kazandınız?

Mustafa Kemal gülümseyerek cevap verdi:

Telgraf telleri ile.

Bu belki bir nükte idi fakat içinde hakikat payı büyük olan bir nükte. Zira, bir avuç telgrafçı, İstanbulla Anadolu'nun irtibatını temin etmek için hatır ve hayale gelmeyecek fedakârlıklara katlanmışlardı.

"Paşa hazretleri dedi, zaferi neyle kazandınız? Mustafa Kemal gülümseyerek cevap verdi: Telgraf telleri ile."

BEKTAŞİ CEMİNDE

Atatürk, Samsun'a ayak bastıktan sonra ilk defa Ankara'ya gidecekti. Bu maksatla Sivas'dan yola çıktılar. Fakat evvela Kırşehir Hacı Bektaş'taki Cemalettin Efendi'yi ziyareti muvafık buldu. Bu zat, Anadolu'daki 6 milyon Kızılbaş'ın bağlandığı en büyük şeyhdi. Bütün Türk Alevileri bu zatla Hacı Bektaş dede postnişini vekili Niyazi Baba'ya çok saygı gösteriyorlardı.

Ata'nın arabası Hacı Bektaş'a daha gelmeden Cemalettin Efendi, Ata'yı Bektaşlar mevkiinde karşılamıştır. Bu, Mustafa Kemal'e atfedilen harikulade ehemmiyetin bir nişanesiydi.

Zira, bir zamanlar Ankara Valisi Sırrı Paşa, Hacı Bektaşı ziyarete geldiği zaman Baştarlada arabasından inip yeri öptükten sonra yaya olarak Hacı Bektaş'a gitmişti. Talât ve Enver Paşalar Hacı Bektaşı ziyarete geldikleri zaman Çelebi, bu iki Paşayı da ancak dergâhının selâmlığında karşılamıştı. Çelebî'nin, Ata'yı Baştarlada karşılaması üzerine Kaymakam Vekili Nihat Bey:

"- Paşam, Çelebi'nin bu hareketi dâvamız için bir fali hayır diye hâdisenin ehemmiyetine işaret etmişti."

Çelebi, Mustafa Kemal'e, oğlu Hamdullah efendinin muhteşem salonunu tahsis etti. Bu salonda bir sofra kurulmuş, Cem Ayini bitmişti. Artık sofrada adaklar, sâkilik ediyordu. Çelebi efendi Ata'ya hürmeten başından yeşil sarığını çıkararak rahleye koymuştu Ata:

- Çelebi Efendi, içmez misiniz?

Diye sordu. Çelebî hiç tereddüt etmeden:

- İçmiyorum. Fakat sizin şerefinize zehir de olsa içerim, dedi. Derhal kadehe sarıldı ve içti.

Ata da kadehi kaldırdı:

- Müşterek gaye uğruna, dedi. Hür ve mesut yaşayacağımız günler için, Türkiye'nin kurtulması şerefi için.

O gece Ata'yı misafir ettiler. (Enver Behnan Şapolyo.)

MEBUS İMTİYAZINI BEĞENMEDİM

Atatürk bir sabah Florya'dan Dolmabahçe Sarayı'na dönüyor. Yeşilköy istasyonunun önünden geçerken birden bire otomobili duruyor ve Başyavere:

- Sorunuz, tren var mı?

Diye emir veriyor.

O sırada tren hemen hareket üzeredir. Hep birlikte otomobilden inip maiyetiyle trene biniyor.

Karar ani verildiği ve tatbik edildiği için bu trene biniş hemen hemen kimsenin nazarı dikkatini celbetmiyor.

Bir müddet sonra herşeyden habersiz olan kondöktör Ata'nın bulunduğu kompartimana geliyor. Kafileyi görüce çekilmek istiyor. Ata hemen sesleniyor:

- Vazifeni yap. (Maiyetindekileri göstererek) bu efendilere niçin bilet sormuyorsun?

Maiyetindekiler cevap veriyor

- Paşam biz mebusuz. Tren bileti alamayız. Parasız seyahat ederiz.

Ata hayretle:

- Bu imtiyazı hiç de beğenmedim, diyor. Çok ayıp ve acayip bir kaide. Çok güzel halkçılık!

"Muharrir, Atatürk'ün içki âlemlerini ağır kelimelerle tasvir etmekle beraber "Memleketin herhangi felâketi veyahut memleketini ve milletini alâkadar edecek herhangi bir mühim hâdise zuhur etti mi onun, içkiyi ve eğlenceyi bir tarafa bırakıp pençesini hadiselerin üzerine atarak arslan gibi kükrediğini de" belirtmekte ihmal etmiyordu."

"YAPTIĞIMIZ SEFAHATİ EKSİK YAZMIŞ"

Armsotrong adında bir muharrir, Atatürk hakkında neşrettiği bir kitapta Atatürk'ün içki âlemlerine de temas ediyor ve menfî mütalâa ve garazkârane kelimelerde bulunuyor. Hükümet bu yüzden bu kitabın memlekete sokulmasını men ediyor. Ata bu hâdiseyi haber alıyor, bir gece, kitabı baştan aşağı okutturup dinliyor. Muharrir, Atatürk'ün içki alemlerini ağır kelimelerle tasvir etmekle beraber "Memleketin herhangi felaketi veyahut memleketini ve milletini alakadar edecek herhangi bir mühim hâdise zuhur etti mi onun, içkiyi ve eğlenceyi bir tarafa bırakıp pençesini hadiselerin üzerine atarak arslan gibi kükrediğini de belirtmekte ihmal etmiyordu.

Atatürk kitabı sonuna kadar dinledi ve:

- Bunun ithalini menetmekle hükümet hataya düşmüş. Adamcağız yaptığımız sefahati eksik bile yazmış. Bu eksikliğini ben ikmal edeyim de kitaba ilâve edilsin ve memleket de okunsun, buyurdular. (Ali Kılıç'dan naklen Sadi Borak.)

BEN HAZRETİ SÜLEYMAN MIYIM?

Büyük Atatürk'ün ziraî kalkınmanın memleketimiz için şart olduğunu daima ileri sürmüş, bu fikri daima müdafaa etmiş, bu yolda direktifler verilmiştir.

Bir akşam sofrasında yine bu bahis açılmış, hareketli konuşmalar olmuştu.

O zamanki Ziraat vekili Muhlis Erkmen:

- Yarın size bir mütehassıs getireceğim, pek enteresan fikirleri var.

Demiş ve ertesi akşam da birlikte köşke gelmişti.

Ata'ya haber verdiler:

- Muhlis Bey geldiler, yanlarında da Kurdoğlu var.

Atatürk birden:

- Ben dedi Hazreti Süleyman mıyım be? Kurtlar, kuşlarla konuşmayı henüz öğrenemedim!

LEYMAN FON SANDERS'İN TELEFONU

Mustafa Kemal Arıburnu kumandanıdır. İngilizler Anafartalara çıkmışlardı. Vaziyet buhranlı ve çok tehlikeli idi. Mustafa Kemal, Başkumandan vekili Enver Paşa'ya doğrudan doğruya müracaata mecbur kalıyor. Kendisini tatmin eden cevap alamıyor. O sırada karargâhı Yalova'da bulunan Lymon Fon Sanders Paşa telefonla Mustafa Kemal'i arıyor. Muhavereye delâlet eden Erkânı harbiye reisi Kazım Bey'dir. Leyman Von Sanders'in sorduğu sual şudur:

- Vaziyeti nasıl görüyorsunuz, nasıl bir tedbir-i tasavvur ediyorsunuz?

- Vaziyeti nasıl gördüğümüzü çoktan size iblâğ etmiştim. Tedbire gelince: Bu dakikaya kadar çok müsait tedbirler vardı. Fakat bu dakikada bir tek tedbir kalmıştır.

Lymon Von Sanders paşa soruyor: "O tedbir nedir?"

Cevap katidir: "Bütün kumanda ettiğiniz kuvvetleri tahtı emrime veriniz. Tedbir budur."

Cevap müstehzidir: "Çok gelmez mi?"

"- Az gelir." Ve telefon kapanıyor.

ABBAS HALİM PAŞA'NIN YATI

Refik Fersan anlatıyor: Mısır Hidivi Abbas Halim Paşa, Bursa'da, zannederim kaplıcaları ıslâh mevzuunda direktiflerini almak üzere, Atatürk'ü ziyarete gelmişti. O gece Hünkâr köşkünde bir ziyafet verildi. Ziyafette tabiî musiki de vardı. Ertesi günü de, Hıdiv Atatürk'ü, Mudanya'daki Elmahrusa yatıyla, Marmara'da bir gezintiye davet etti Biz de beraberdik. Öğle zamanı yemeğe buyurun dediler... Atatürk'le yakınları, yatın büyük salonundaki mükellef sofraya dâvet edilirken bizi de geminin baş altında kurulmuş ayrı bir sofraya oturttular. Zaten iştahımız yoktu, bir de bu muameleye maruz kalınca, büsbütün neşemiz kaçtı, oturmak istemedik. Fakat bu isteksizliğimizi de belli etmemeğe çalışarak, çarnaçar, davete icabet ettik. Bu halimizi Atatürk görmemişti. Yalnız, sofrasında bizi göremeyince, neredeler? diye sormuş. Ayrı bir sofrada bulunduğumuzu öğrenince bizi çağırttı, gittik. Hala gözümün önündedir, bizi görür görmez ki gülümseyiş hali...

Hıdive, bizi göstererek:

"- Bu çocuklar benim hem evlâtlarım hem de musikîmizin en yüksek üstatlarıdır. Benim soframda yemek yemeye alışmışlardır." Diye, sofraya oturmamızı işaret etti. Fakat sofra kompleydi, yer yoktu. İki kişiyi kaldırdılar, hatta diğer oturanların da yerlerini değiştirerek, Münir Nureddin'le beni yanına oturttular. Bu kadarla da kalmadı... Tabağımıza yemekleri kendi eliyle koydu... bakın, şimdi anlatırken bile, gözlerim yaşarıyor... Dünyada unutulmaz bu...

REİSİCUMHUR OLABİLİRSİNİZ, FAKAT

Münir Nurettin Selçuk: Büyüklüğüne hudut olmayan Atatürk'e ait hâtıralarım çoktur. Ancak bunlar arasında bir sanatkâr olarak beni son derece mütehassis eden ve ömrüm boyunca asla unutamayacağım hâtıra şudur: Sık sık yapılan musiki toplantılarından birinde idi. Atatürk mutadı olduğu veçhile, sevdiği şarkıları söyleterek, zevkle dinlerken, belki de misafirlerinden bazılarının alâkasız gibi görünüşlerine dikkat ederek, musiki tarihimize altın harflerle yazılması gereken, şu sözleri söyledi:

"- Beyler, içinizde herhangi biriniz günün birinde ya sevki tesadüf veya hakikî liyakatle yüksek mertebelere varıp mebus, müsteşar, vekil, başvekil hattâ cumhurreisi olabilirsiniz. Fakat sanatkâr olamazsınız. Çünkü bu Allah vergisidir. Ne tesadüf, ne de yıllarca dirsek çürüterek çalışma ile sanatkâr olunmaz. Bu, Allah'ın nadir kullarına bahşettiği bir nimettir."

Sevdiği eserler derken, bakın aklıma geldi: Atatürk bilhassa gençlik hâtırası olan eserlerden daha ziyade zevk alır, onları daima tekrar ettirir. Hattâ bizimle birlikte okurdu. Bazı konserlerimizin programlarını da hayret edebilecek bir sanatkâr ustalığı ve ruhiyle bizzat tertip ederdi.

ATATÜRK'ÜN SEVDİĞİ ŞARKILAR

Sevdiği şarkılar içinde mesela: *"Cana rakibi handan edersin.."*, sonra: *"Mani oluyor halimi takrire mecalim..."* Hele: *"Allı yemeni..."*, Rumeli türkülerini de pek

severdi. Bir de pek sevdiği gazel vardı. Abdülhak Hamid'in:

"Matemse eğer anlaşılan reng-i siyehten"
"Kabrim de benim olmalıdır seng-i siyehten..."

Hiç unutmam, bir gün ben bunu okurken, tekrar ettirmiş ve dayanamayarak, beraber okumağa başlayınca da gözlerinden yaşlar boşalmıştı.

BİR TÜRK DÜNYAYA BEDELDİR

Ata Kastamonu'yu ziyaret etmişti. Kışlaya da uğramıştı. Koğuşları geziyordu. Her koğuşta bir askeri vecizeler vardı. Güzel sözlerdi bunlar... Bir koğuşta da büyük bir levha yazılmış:

"- Bir Türk on düşmana bedeldir."

Atatürk bunu görünce birdenbire durdu, yüzü değişti, gözeri daldı. Sonra sert bir sesle:

- Hayır, hayır... dedi. Bir Türk dünyaya bedeldir.

(Zeki Cemal Bakiçelebioğlu.)

BEN CİHANI BİNA ETMEDİM!

Yıl 1927. Bir temmuz günü Ertuğrul yatı ile İstanbul'a gelişinde Atatürk'ün ilk olarak iltifatına uğrayan zat, rahmetli Yunus Nadi'dir.

Cumhuriyet başyazarının biraz uzağında durduğunu görünce:

Buyurmaz mısınız Yunus Nadi Beyefendi... diyerek onu yanına çağırmıştı. O sırada kendisine o gün büyük manşetler, ve kudumü şerefine yazılmış kasidelerle dolu olarak çıkan İstanbul gazetelerini uzattılar. Atatürk bunların birinde Ercümend Ekrem Talû'nun imzasını görünce:

O... Bizim Ercümend! Diyerek gülümsedi. Sonra da Halit Nihat imzasına gözü takıldı. Bu uzun bur kudumiye idi ki kıt'aları şu mısra ile bitiyordu:

"- Müjde İstanbul'a Gazi Cihanban geldi."

Yanındakilerden biri, (Güzel...) diyecek olmuştu. Fakat Ata buna hiç cevap vermedi.

Sonradan yakınlarından birine bu kasideden bahsederken şöyle demiş olduğunu duydum:

- Şair mübalâğa etmiş: Biz cihanı bina etmedik. Sadece bir viran yurdu bina etmeye çalışıyoruz.

VAPURDAKİ SEYYAR SERGİDE...

Karadeniz vapuru, seyyar sergi haline getirilmişti. Avrupa limanlarına, Türk ürünlerinden ve Türk sanayiinden numuneler gönderilecekti.

Atatürk'ün de bir aralık gemiyi ziyaret etmesi kararlaştırılmıştı. Karadeniz vapuruna Mudanya limanından bindi. Serginin köşe bucağını dolaşıyordu. Kendisine çok güzel, çok genç ve o nispette şuh ve kıvrak bir hanım yol açıyor, sergideki örnekleri göstererek izahat veriyordu. Fakat bu genç hanım bir dekolte giyinmişti. Bol bol süründüğü çeşitli Avrupa esanslarıyla seyyar bir çiçek tarhı gibi ata'nın önünde ardında dolaşıyordu.

Gazi'nin sergiyi beğenmekle beraber, bu genç kadının o kadar kalabalığın gözü önünde bu derece yakınına sokulmasını hoş görmediğini çok geçmeden anladık. Çünkü birdenbire durarak etrafına hiddetli bakışlarla göz gezdirdikten sonra:

- Bana göstereceklerin bu mudur? Diye sordu ve çıplak göğsünü ileri doğru fırlatan genç kadına sırtını çevirerek: "Artık yeter! Dönelim..." dedi.

Bu dekolte hanımı bir daha Atatürk'ün çevresinde görmedik. (Salâhattin Güngör.)

ÜÇ SAATLİK SAKAL DEĞİL BU!

Atatürk, hastalığında derin bir uykuya dalmış, üç gün üç gece uyuya kalmıştı. Uyandığı zaman bu vaziyeti öğrenirse sinirleneceğini düşünen erkân, ne vakitten beri uyuduğunu sorduğu takdirde "Üç saatten beri!" cevabını vermeği kararlaştırmış ve bunu küçük Ülkü'ye tembih etmişti. Hakikaten ata, uyanınca odada bulunan Ülkü'ye ne kadar uyuduğunu sordu. Ülkü de:

- Üç saatten beri!.

Cevabını vermişti.

Bu sırada elini yüzüne götüren Ata, her zamanki zekâ kudretinden bir zerresini kaybetmemiş olduğunu gösteren şu cümleyi sarf etmiştir:

- İyi ama bu sakal 3 saatlik bir sakal değil, Ülkü!.

HAZRETİ MUHAMMED

Bir gün kendisine sordum: Hazreti Muhammed hakkındaki fikriniz nedir?

Tek kelime ile cevap verdi:

- Samimidir. (Orgeneral Fahreddin Altay.)

RAKI, SU VE EŞEK

Bir zamanlar İstanbul'daki Yeşilay Cemiyeti, bir konferans tertip etmişti. İçkinin aleyhinde konuşan bir hatip bir aralık, hazır bulunanlara şu suali sorar:

- Efendiler, bir eşeğin önüne bir kova su, bir kova da rakı koysanız hangisini içer?

Birkaç kişi bir ağızdan: "Tabiî suyu..." derler.

Konferansçı: "Niçin?" deyince, dinleyiciler arasında bulunan ve içkiyi sevdiği için konferansçının sualine kızan bir zat:

- Eşekliğinden, der.

Bu fıkra Atatürk'ün pek hoşuna gitmiş, sık sık tekrarlıyormuş.

Bir akşam Marmara Çiftliğinin önünde Ata arkadaşları ile otururken fıkrayı hatırlamış. Çiftlikte çalışanlardan birinin çocuğu Ata'yı seyrediyormuş.

- Durunuz, şu çocuğa soralım, bakalım ne diyecek. Çocuğu çağırmış:

- Oğlum, bir eşeğin önüne bir kova su, bir kova da rakı koysalar hangisini içer?, demiş. Masada içki kadehlerini gören çocuk şaşırmış: "Rakıyı efendim" cevabını vermiş.

Atatürk yanındakilere dönerek ve gülerek

- Aman demiş, niçin diye sormayalım. (S.C. Yazman)

BURADA TAKLİT MÜSABAKASI MI YAPILIYOR!

Ankara'da toplanan Tarih Kongrelerinden birini takip etmek üzere Atamız da oraya gelmişti. Muhtelif alimler; hazırladıkları tezleri kürsüye çıkarak birer birer izah ediyorlardı. Zeki Velidî, Ağaoğlu Ahmet, Ahmet Cevat Emre, biri Tatar, diğeri Azerî, üçüncüsü de Giritli şivesiyle Türk tarihinin o zamana kadar gizli kalmış veyahut bazı yabancı âlimler tarafından meydana çıkarıldığı halde yayımlanmamış hakikatleri bildirilmesinden Ata son derece memnun olmuş, fakat muhtelif şivelerle konuşmalarından kinaye yanındaki zatın kulağına eğilerek: "Azizim, acaba yanlış mı geldik? Burada tarih kongresi mi toplandı, yoksa orta oyunu hazırlığı için taklit müsabakası mi yapılıyor?" demekten kendini alamamıştı.

"KUMANDANIN ATI KAÇMAZ KOVALARI"

Karındaş Mahmut Bey anlatıyor: Atatürk at yarışlarını pek severdi. O haftaki koşulara yanlarında İnönü

►

Buyurmaz mısınız Yunus Nadi Bey'efendi... diyerek onu yanına çağırmıştı. O sırada kendisine o gün büyük manşetler, ve kudumü şerefine yazılmış kasidelerle dolu olarak çıkan İstanbul gazetelerini uzattılar.

Türk tarihinin o zamana kadar gizli kalmış veyahut bazı yabancı âlimler tarafından meydana çıkarıldığı halde yayımlanmamış hakikatleri bildirilmesinden Ata son derece memnun olmuş,

de olmak üzere maiyeti ile birlikte gitmişti. Ata'nın koşulara şeref vermesi halk tarafından içten gelen sevgi ile karşılanırdı. Atatürk neşeli olduğu zamanlar güvendiği hayvanlardan biri için bilet aldırdır, kazanırsa isabetinden dolayı gurur ve sevinç duyardı.

O hafta da seçeceği hayvanı merakla bekliyorduk. Biraz sonra Ata'nın yanına zamanın kumandanlarından bir Albay geldi. Sert bir selâmdan sonra

- Atam; bugün bendenizin yetiştirdiği atlardan biri koşacak, neticeden ümit varım, arzu buyurursanız bu hayvan için bir bilet alın, kulunuza büyük bir şeref bahşedersiniz! dedi.

Atatürk Albayı yukarıdan aşağıya süzdü. İnönü'ye: "Paşam, dedi. Bu at için siz de birkaç bilet alın" dedi. Buna İnönü:

- Efendim, bu hafta siz oynayıp kazanın, ben de haftaya oynar kazanırım, şeklinde bir cevap verdi.

Ata yaverine döndü:

- Bana bu at için 100 liralık bilet alın.

Albay teşekkür etti. Selâm verdi ve kenara çekildi. Biz de heyecan ile o koşuyu beklemeğe başladık. Birkaç dakika içinde 13 numaralı hayvana 100 liralık bilet aldığı sıra ile başların bize dönmesinden bütün sahaya yayıldığını anladık.

Fakat netice ne oldu bilirsiniz? Bizim at 13 numara sırasını bozmak istemiyormuş gibi en geride, 13'ncü geliyor. Çok geçmeden Ata, albayı buldu. Yüzü gerilmiş bir vaziyette: "Albay bu ne? Ne haltettin?" dedi.

O, kıpkırmızı kulaklarından kan fışkıracak sanki önüne bakıyor. Gözlerinden hiçbir şey kaçırmayan Atatürk beni farketti ve: "Baytar yine ne var?" diye sordu. Fırsatı yakalamıştım. Hemen:

- Paşam siz Albaya kızarak onu sakın hırpalamayınız. Bilâkis onu mükâfatlandırın, tebrik edin! Çünkü (Kumandan atı kaçmaz, kovalar) İşte onun hayvanı da diğerlerini önüne katarak yarışı bitirdi!" cevabını verdim.

Biraz evvelki yakan gözler, sertleşen yüz adaleleri yerini eski hatıraların tatlı gülüşüne bıraktı. Albayı bu suretle dehşetli bir azar yemekten kurtarmış oldum."

"Bektaşi tarikatına mensup canlar, haftanın tayin edilen gününde tekkeye gelirler, babanın etrafında halka olurlar, babanın karşısına tesadüf eden köşede en yaşlı ve en kıdemli Bacı (kadın âza) riyasetinde kadınlar otururlar "

TAMİMLE İNKILÂP OLMAZ

1924 yılının ilkbaharında idi. Erzurum ve Pasinler'de depremde birçok köylerin evleri yıkılmıştı. Zarar gören halkla görüşmek için Pasinler'e gelen Ata, halkın içinden ihtiyar bir köylüyü çağırdı:

- Depremden çok zarar gördün mü baba? diye sordu. Ata, ihtiyarın tereddüdünü görünce tekrar sordu:

- Hükümet sana kaç lira verse, zararını karşılayabilirsin? İhtiyar Kürt şivesiyle: "Valle padişeh bilir!" dedi.

Atatürk gülümsedi. Yumuşak bir sesle: "Baba, Padişah yok; onları siz kaldırmadınız mı? Söyle bakalım zararın ne?" İhtiyar tekrar etti: "Padişeh bilir."

Bu cevap karşısında kaşları çatılan Ata, kaymakama döndü: "Siz daha inkılâbı yaymamışsınız!" dedi. Vazifesini başarmış insanlara has bir ağırbaşlılıkla ortaya atılan kâtip:

- Köylere tamim ettik Paşam, dedi. Atatürk'ün fırtınalı yüzü, daha ziyade karıştı:

- Oğlum, dedi Tamimle inkılâp olmaz!

"Bu cevap karşısında kaşları çatılan Ata, kaymakama döndü: (Siz daha inkılâbı yaymamışsınız!) dedi."

BEKTAŞİ BABALARININ SOFRASINDA

Devrin Bektaşi "Dedebabası" Ali Nutkî ile Haydar Naki davet edilmişler. Bunlarla yapılan konuşmada bulunan sanatkâr Neyzen Burhanettin Ökte anlatıyor:

- Ata'nın hususi tabibi Ragıp Bey ile babalarının dostluğu varmış; bir gün Atatürkle Ragıp Bey konuşurlarken söz Bektaşiliğe intikal etmiş. Ragıp Bey Ali Nutki Baba'nın hoş sohbet ve Haydar babanın Galatasaray Sultanisi mezunu olup şair olduğundan bahsedince, paşa da tanımak arzusunu izhar etmişler, bu vesile ile babalar Ankara'ya davet edilmişler...

Paşa, babalara, sofrada kendilerine yakın bir yer gösterdiler. Saza başladık. Birkaç eser çaldıktan sonra, Ata, Ali Nutki babaya hitap ederek Bektaşi tarikatının hususiyetleri nelerdir? diye sordular. Haydar Naki Baba:

- Yüzlerce sene evvel kurulan bir sosyete hayatıdır. O devirlerde taassup yüzünden kadınlı erkekli yemek ve içmek kabil olmadığından, tarikat namı altında, bugünkü sosyete hayatımızı o gün kurulmuştur, dedi.

Paşa, Haydar Naki Baba'ya hitap ederek

- Bu sosyetenin hususiyetleri nelerdir? diye sordular.

Haydar Naki baba: "Bektaşi tarikatına mensup canlar, haftanın tayin edilen gününde tekkeye gelirler, babanın etrafında halka olurlar, babanın karşısına tesadüf eden köşede en yaşlı ve en kıdemli Bacı (kadın aza) riyasetinde kadınlar otururlar ve önlerindeki sofradan âdâp ve erkân dahilinde yerler ve içerler. Bu aleme musiki, şiir ve nükte karışık, güzelce vakit geçirirlerdi."

Paşa: "Bir sâkî meselesi varmış, bu nedir? dedi.

Baba: "Sâkî, Bektaşi sofralarının en mühim uzvudur. Bektaşiler rakıyı kapalı kadehle içerler, yâni kadeh içindeki rakının miktarı görülmez, ve herkes aynı kadehten içmeğe mecburdur. Bu kadehi elden ele devrettiren sâkî ile baba arasında bir irtibat vardır. Canlar arasında biraz sarhoşluk alâmeti gösterene babanın bir işareti üzerine ya boş kadeh veya pek az rakı konulmuş kadeh verilir, tarikatın adabına göre *"can"* buna itiraz edemez sohbet devam eder gider, dedi.

Paşa:

"Musiki, şiir ve nükteden bahsediniz, bunlardan birer parça lütfediniz" dediler. Bizim de bildiğimiz:

"Eşrefoğlu al haberi arı biziz, gül bizdedir / Biz o Mevlânın kuluyuz cümle din iman bizdedir" gütteli nefesini okudular. Paşa memnun; musiki devam ediyor...

Bir ara biz *"Kaçma mecburundan ey ahuy-i vahşi ülfet et"* gütteli şarkıya girdik, daha birinci satırı okumuştuk ki, Paşa, Ali Nutki Baba'ya dönerek:

- Nurbaba kitabiyle bu şarkı sizin hususi hayatınızı tasvir için yazılmıştır diyorlar; doğrumudur? dediler..

Ali Nutkî Baba:

"Efendim, Yakup Kadri Beyin bir şakası olacak, fakirin hayatı dost ve müridleri arasında pek sade geçerdi, hele dergâhlar kapandıktan sonra büsbütün sakin bir hayat geçiriyoruz" dedi.

Paşa: "Yakup Kadri Bey'i davet ediniz, gelsinler!" Emrini verdi. Yarım saat sonra Yakup Kadri Bey meclise dahil oldular. Birçok şarkılar gecenin yarısını çoktan geçmiştik. Ata, Yakup Kadri Bey'e dönerek:

- Yazdığınız Nurbaba romanı Ali Nutki Baba'yı müteessir etmiş zannederim. Fakat müteessir olmakta haksızdırlar. Sizin gibi büyük bir edibin yazacağı bir kitaba keşke benim hayatımı süje (kelime aynendir) ittihaz etselerdi, ben buna kızmaz, bilakis iftihar ederdim, dediler. Paşa'nın bu zarif ve ince sözleri hazır olanları minnettar bıraktı. Ve meclis bu güzel hava içinde dağıldı.

BİR ÇİZGİROMAN

GALİP TEKİN

"M.G.M."

BİR ÇİZGİROMAN

ENGİN ERGÖNÜLTAŞ

"Zalim Şevki ve Kelek Osman..."

"Hasbi Tembeler"

HEDEF...

1

TAMİR...

2

YEMEK...

3

TERSLİK...

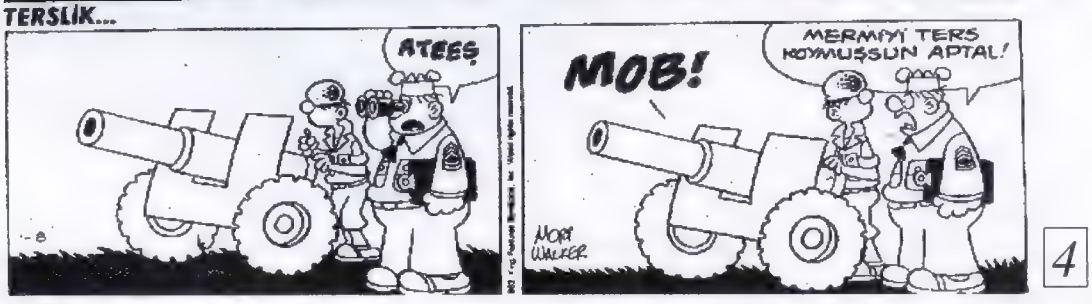

4

NEREYE...

5

UYKU...

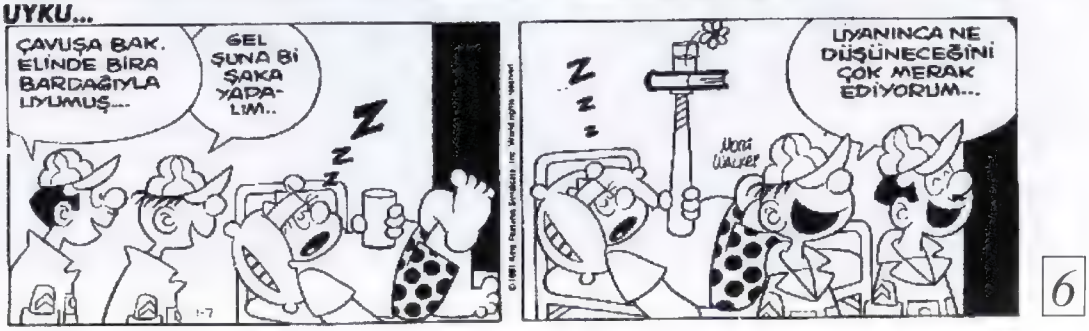

6

BİR ÇİZGİ USTASI

STEINBERG

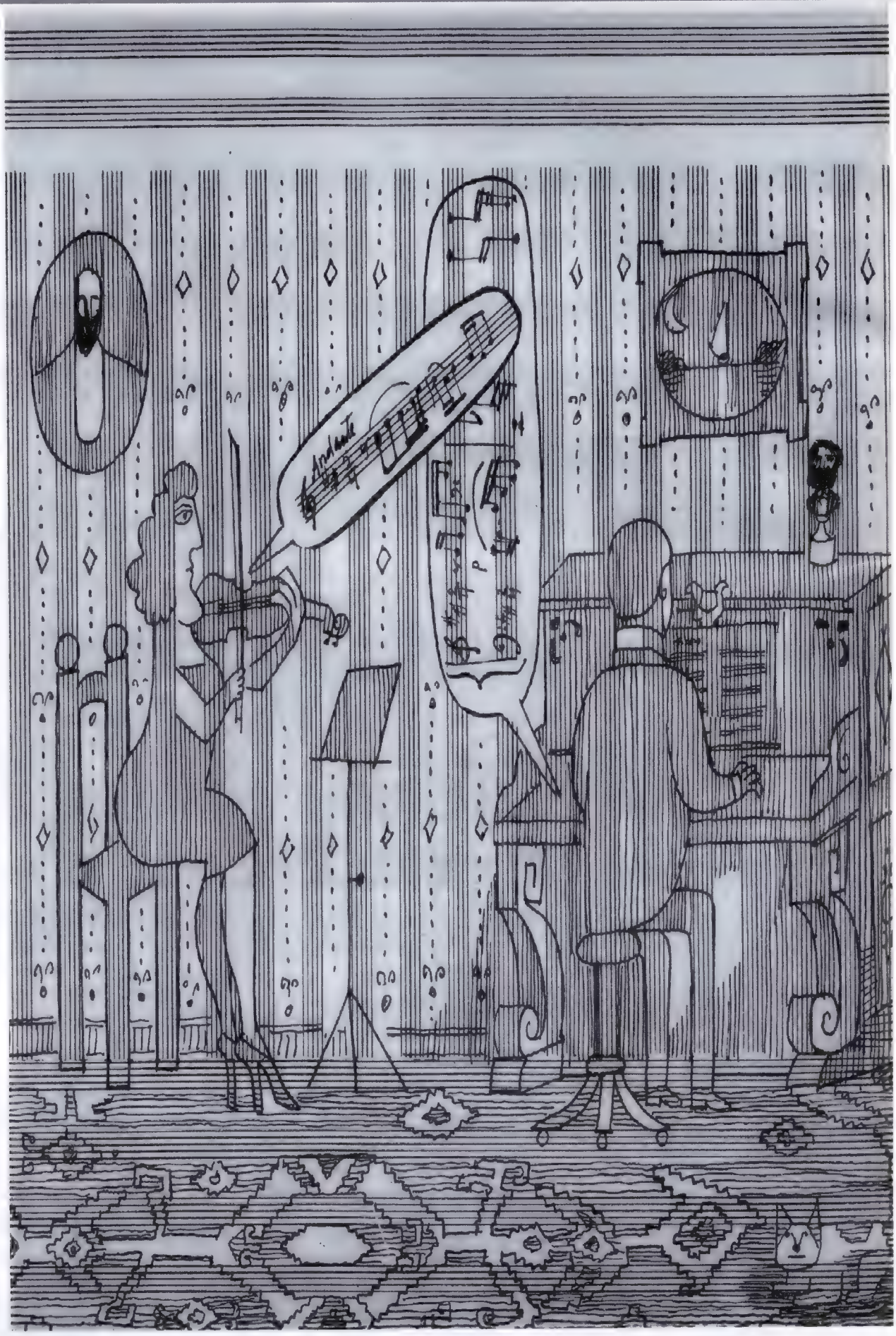

Mizah dilinin sözcükleri su gibi akıcı olan Molla Lütfi, karşısındaki kim olursa olsun, pervasız bir durumu görünce bu kişileri "alay" diliyle inceden donatır...

Molla Lütfi ve Hiciv...

ORHAN ŞAİK GÖKYAY

Onbeşinci yüzyılda yetiştirdiği Molla Lütfi, kişiliği, bilgisi, feraseti, kısaca hayatı bakımından çağdaşlarına göre başka bir özellik taşıyan ünlü bir bilimadamıdır. Bu yazıda onun mizah ve hiciv yönü üzerinde durmak istiyorum. Kendisine cevap vermeye gücü yetmeyen kişilerce uydurma bir suçlamaya dayanarak onu öldürtmeye kadar varan taşlamaları, nükteleri aslında biraz iğneli bir şaka olarak değerlendirebilir. Ama zayıf zekasız insan kini hoşgörüden ve bağışlamadan yoksundur, çağlar boyunca.

Molla Lütfi, konusu bakımından bir bilim dalı olan Feraset İlmi'nden de anlamaktadır. Bu ilim, sayesinde kişi, insanın dış görünüşünden, demek ki azasından, biçiminden ve kılık-kıyafetinden onun ne huyda ne meslekte bir adam olduğunu çıkarabilir.

Taşköprüzade, Molla Lütfi'nin feraseti hakkında şu hikayeyi anlatmaktadır: Onun şaşılacak tarafı şudur, Bursa'da müderris olduğu zamanlarda bir gün arkadaşlarıyla birlikte Uludağ civarında, bir pınara gittiler; oturdukları zaman, köylülerden bir adam geldi, elinde hayvanının yuları ve boynunda yem torbası vardı. Sudan içti, sonra sırt üstü yattı.

MOLLA LÜTFİ'YE YAPILAN İTHAMLAR

Molla Lütfi bir süre düşündükten sonra arkadaşlarına dedi ki: Bu adam, İnegöl kasabasındadır, hayvanını kaybetmiştir ve aramaktadır. Sonra yine bir müddet düşündü ve bu adamın adı Sevindik'tir dedi. Sonra yine bir zaman düşündü, dedi ki:

"Onun torbasında yarım ekmek, bir parça peynir ve üç soğan vardır."

Arkadaşları buna şaştılar, onun bu hükmüne. Sonra adamı çağırdılar, sordular:

- Neredensin sen?

- İnegöl'denim, dedi.

- Burada ne arlyorsun? dediler.

- Dağda kaybettiğim hayvanımı arıyorum.

- Adın nedir, diye sordular, Sevindik, dedi.

-Torbanda ne var? dediler.

- Fukara yiyeceği, diye cevap verdi.

Torbayı açtılar; içinde yarım ekmek, bir parça peynir ve üç soğan vardı; Molla Lütfi'nin söylediği gibi.

Hayrete düştüler, hem de çok. Gerçekten de bu şaşılacak bir şeydi. Eğer ben bunu, sözüne inanılır kimselerden işitmeseydim inanmazdım. Allahu Tâala'nın kullarında esrar vardır, bunu başkaları bilemezler.

Molla Lütfi'nin yeri gelince dilini tutmadığı, büyük-küçük demeden, makam, mevki gözetmeden hicive kadar varan nükteler yaptığı; bu yüzden, kendisine zındıklık isnat edilerek öldürülmek istendiği yolunda hemen bütün kaynaklar birleşmekte ve onun bu özelliğine tanıklar vermektedirler.

Şakayık-ı-Nu'maniyye çağının tumturaklı üslubunu kullanarak, bu konuda şunları yazmaktadır:

Mevlana Lütfi, kendisinin akran ve emsaline, hatta büyük bilginlere, geçmişteki şerefli kimselere dil uzatıp, incitme yayından küstahca oklar yağdırır ve yakışık almayan temelsiz sözlerle gönüllerini kırardı. Bütün biginler onun açtığı dil yaralarından yaralanıp kendilerini incitmelerinden sakınır ve yakınırlardı. O dili çözük su gibi akıcı ve pervasız olan Molla Lütfi, bilginlerin başı olan kişiler hakkında onları kötüleyip çekiştirmek yolunda, dil uzatıp kendilerini alay diliyle inceden inceye donatır, akran ve emsalinin her birine uygunsuz ve meydana çıkmasından korktukları ayıplar isnat eder; soğuk ve nekre sözlerle onları birbirine kattığından ötürü bütün büyük bilginlerin en önde gelenleri kendisine ta içlerinden düşman kesilmişlerdi.

Büyük alimlerin kendisiyle şekerrenk olmasına, çağdaş olduğu kimselerin kin ve kıskançlık zehirleri de katıldığından her iki fırka birleşerek Molla Lütfi'ye zındıklık isnad ağusuyla helak edip ortadan kaldırmağa kesin karar verdiler.

Latifi'ye göre laübali ve delişmen olduğundan bilginler arasında Deli Lütfi kendisine denilmekte idi. Ve meclislerde, büyük bilginlere ve ileri gelenlere, yerine göre ve münasebet düşürerek acip nükteler ve güzel latifeler ederdi.

"Bursa'da müderris olduğu zamanlarda bir gün arkadaşlarıyla Uludağ'a pınara gittiler; oturdukları zaman, köylülerden bir adam geldi, elinde hayvanının yuları ve boynunda yem torbası vardı. Sudan içti, sonra sırt üstü yattı. Molla Lütfi bir süre düşündükten sonra arkadaşlarına dedi ki: Bu adam, İnegöl kasabasındadır, hayvanını kaybetmiştir ve aramaktadır."

KARAMİZAH MERKEZİ "KARİKATÜR

BAHADIR CEVİZCİ

①

CAFER HADİMİOĞLU

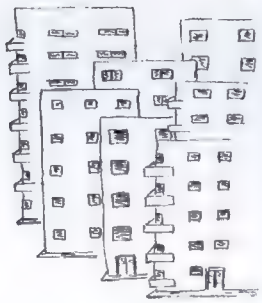

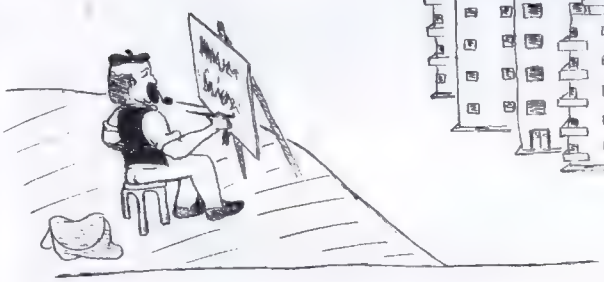

②

BAHADIR CEVİZCİ

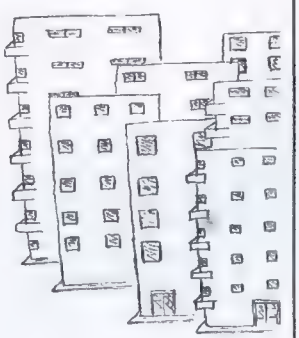

HATİCE BAŞDAĞ

ŞENGÜL ALPASLAN

OKULU" ÖĞRENCİ ÇALIŞMALARI

İMAM CİCİ

İMAM CİCİ

İMAM CİCİ

KARAMİZAH MERKEZİ "KARİKATÜR

YUSUF KOT

ZÜBEYDE HASTÜRK

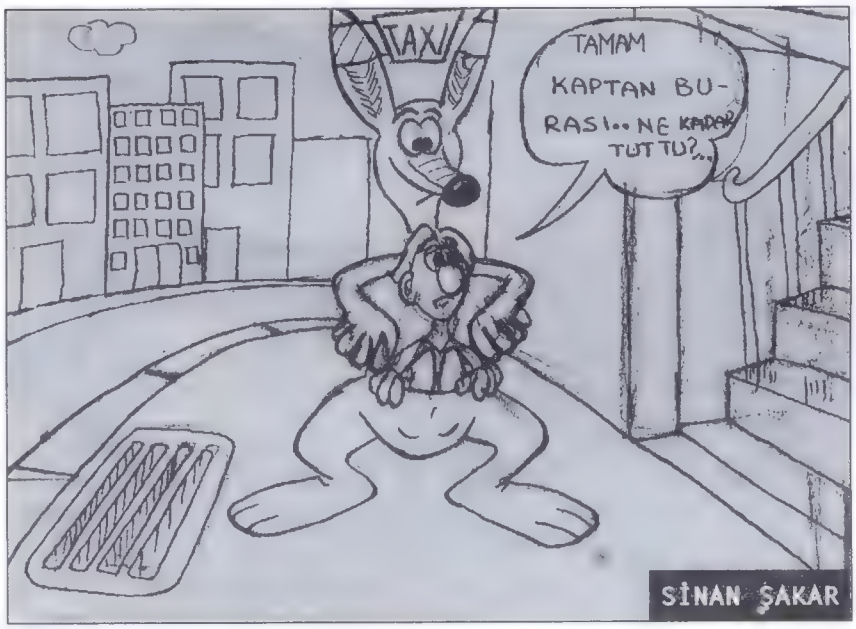

SİNAN ŞAKAR

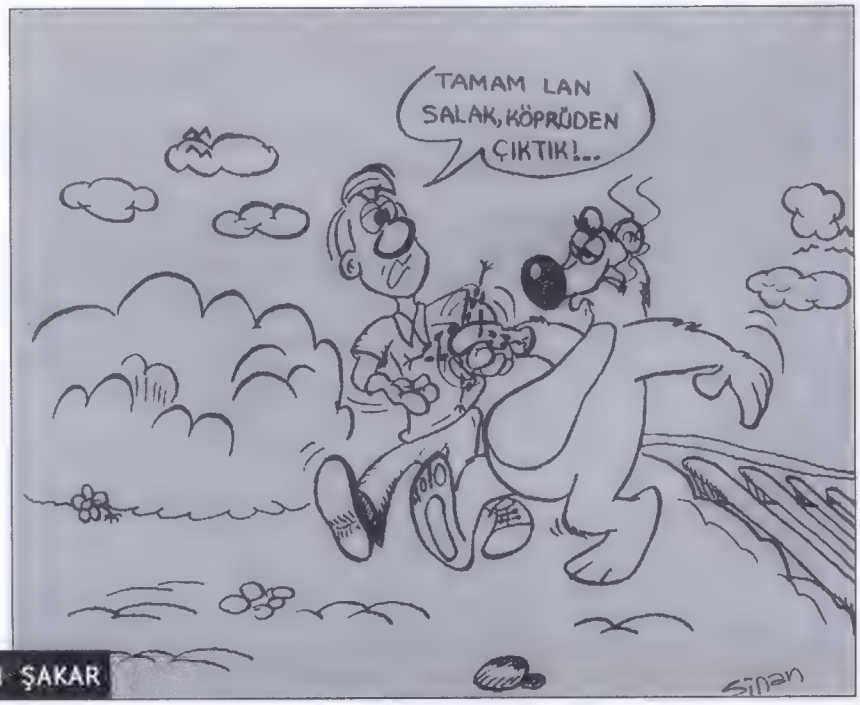

SİNAN ŞAKAR

OKULU" ÖĞRENCİ ÇALIŞMALARI

ZÜBEYDE HASTÜRK

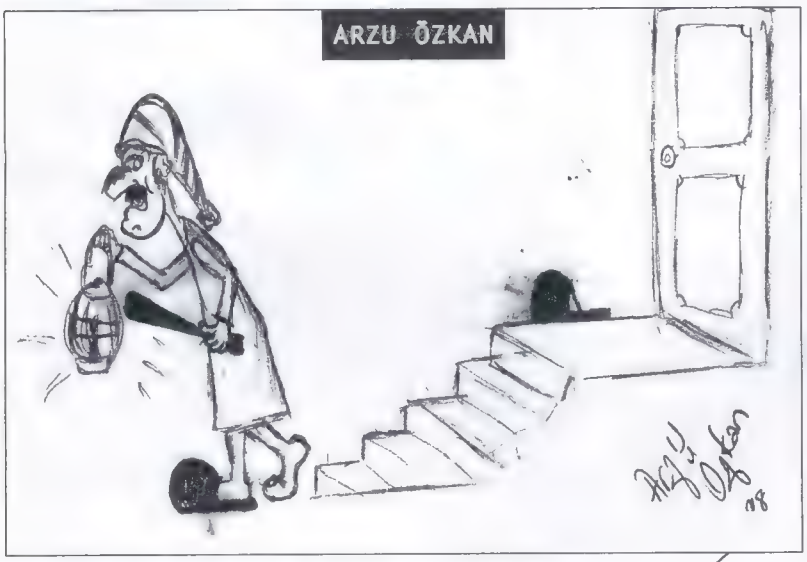

ARZU ÖZKAN

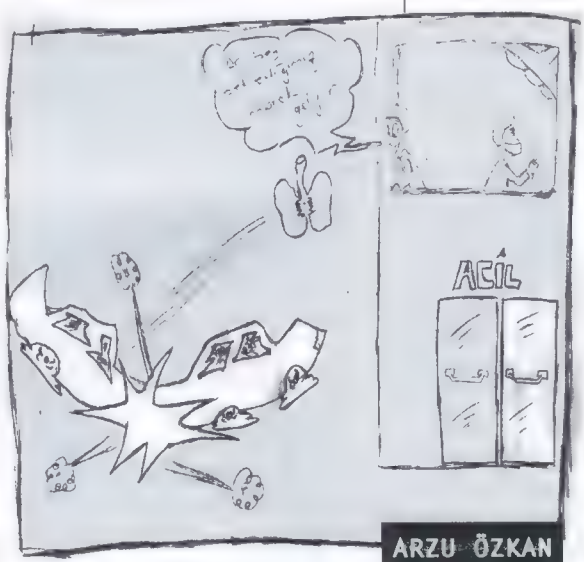

ARZU ÖZKAN

ELİF ÖZMISIRCI

ELİF ÖZMISIRCI

Ortamın can alıcı noktalarını yakalayan, bunu da en çarpıcı ama her zaman dürüst biçimde anlatan sanatçı. Fotoğraf makinası yerine fırça kullanan bir gazeteci...

BİR KARİKATÜR USTA

ÜSTÜN ALSAÇ

Bana inanır mısınız, bazen o bücürden nefret ediyorum, görmek bile istemiyorum." Bücürün adı Avanak Avni, bir çizgi roman kahramanı. Bu sözleri söyleyen de yaratıcısı Oğuz Aral. Olur mu, insan kendi yapıtından bıkar mı? Hele o böylesine eğlenceli bir şey ise. Evet olur, insan ondan da bıkar da, sıkılır da.

Bir şeyler yaratmak kolay değil, hele gülmeceli, eğlenceli bir şeyler yaratmak yeryüzünün en zor olduğu kadar da nankör uğraşlarından biri. Bir de bunu sürekli yapma durumunda, hep belli bir düzeyi tutturma zorunda olduğunuzu düşünün. Bıkkınlık da gelir, nefret de. Yukarıdaki sözleri Oğuz Aral gibi yaşamının kırk yıla yakın bir bölümünü bu işe vermiş birinden duymak bunun ne denli güç bir iş olduğunu anlatmıyor mu? Bugün bu karikatür ustasını konu almak istiyoruz.

Sanatla uğraşmak zor ya, sanatçıyı konu edinmek daha da zor. Çünkü burada insan söz konusu. Ne kadar yalın olursa olsun gene de çok karmaşık olan bir insan. Kağıda, tuvale, taşa işlenmiş, ölçülebilen, kümelendirilebilen bir yapıt değil söz konusu olan. Duyan, düşünen, kendine özgü bir yaşamı olan bir insan. Üstelik sanatçılar öteki insanlardan da başka oluyorlar. Daha çok duyuluyorlar, daha çok düşünüyorlar, daha özgün bir yaşamları oluyor. Kendileri yaratıcı olduklarından mıdır nedir, öyle her şeyi de kolayca beğenmiyorlar... Onlarla geçinmek çok zor.

Oğuz Aral ile ilgili bir şeyler yazmak isteyince bu sorunlarla karşı karşıya kaldık, ikilem de diyebiliriz. Yalnız yapıtlar, yani bitmiş ürünler üstünde durmak ile onların yaratıcısına ağırlık vermek arasındaki ikilem bu. Birinde çizimler, desenler, karikatürler, çizgi romanlar olacaktı karşımızda. Yani cansız yapıtlar. Ötekinde ise yaşamını bu işe adamış bir insan. Hem de yaptığı işin ne olduğu, ne olması gerektiği üstünde düşünmüş, insanı şaşırtacak anılarla dolu bir insan. Onu konu edinmek kolay olmayacaktı, ama denemeye değer diye düşündük.

Onun anlatım araçları kalem, kağıt, çini mürekkebi, tarama ucu, fırça, anlatım ortamı da çizim. Daha baştan yoğun bir boğuşmaya girişiyor çizgiyle, çizimle. İyiyi, en iyisini yapmak istiyor. Çevresinde deneyimli çizerler var, bir bölümü yenilikler getirmişler, kendilerini kabul ettirmişler.

Oğuz Aral'ın çizgi ile macerası 1950'de başlıyor. Macera sözcüğünü bilerek kullanıyoruz, çünkü bu gerçekten öyle. Bunun ne olduğunu beyaz bir yüzey üstüne sürülen boyanın bıraktığı izlerdeki çekiciliğe gönlünü kaptıranlar daha iyi bilir. Ama o bunu böyle nitelendirmiyor. Karikatüre başlayışından söz ederken "Gazeteciliğe başladığım yıllarda..." türünden bir anlatım kullanıyor. Başka bir deyişle, kendisini karikatürcüden önce gazeteci olarak görüyor. Bu bir beğeni sorunu değil, Oğuz Aral gerçekten önce bir gazeteci. Daha ileriki kimi başarılarının kaynağında da büyük bir olasılıkla böyle olması yatıyor: Çevresini, buradaki olayları dikkatle izleyen, onların can alıcı noktasını yakalayan, bunu da çarpıcı ama her zaman doğru, her zaman dürüst bir biçimde anlatan bir gazeteci. Bunu yaparken yazı ya da fotoğraf makinesi yerine fırça kullanıyor, o kadar. Onun anlatım araçları kalem, kağıt, çini mürekkebi, tarama ucu, fırça, anlatım ortamı da çizim. Daha baştan yoğun bir boğuşmaya giriyor çizgiyle, çizimle. İyiyi, en iyisini yapmak istiyor. Çevresinde deneyimli çizerler var, bir bölümü yenilikler getirmişler, kendilerini kabul ettirmişler. Onlardan geri kalmamak için çok çalışması gerekiyor. O da öyle yapmış, bunu da yaşamının en önemli ilkesi durumuna getirmiş. Hiçbir zaman azla yetinmiyor, hep daha iyisini istiyor. Onun için de kendi sınırlarını zorluyor, sürekli araştırıyor. Neler yok ki bu çalışmaların içinde, öteki çizerlere çıraklık etmek, arkadaşlarına yardımcı olmak. Öyle ki, bir karikatürü o mu çizmiş, yoksa kendinden daha ünlü bir başkası mı, kimi zaman anlaşılmıyor da, yaşı küçük olduğu için onun ötekini taklit ettiği, üslubunu benimsediği sanılıyor.

İlk karikatürü "Resimli Roman" adlı bir derginin amatör çizerler (Gırgır deyimiyle "çiçeği burnunda karikatürcüler") köşesinde yayımlanmış. 1950'de ise "Hafta" dergisinde yayımlanan bir yapıtının karşılığı olan 5 TL' yi alınca profesyonelliğe adım atmış oluyor. Bunu "Hergün" gazetesindeki sürekli çizerliği izlemiş. Bu arada başka bir şey daha yapıyor,kendini geliştirmek amacıyla: 1953-1956 arasında Güzel Sanatlar Akademisi'ne gidiyor. Ama "Kimi karikatürcülerin çizgisinde bir elektrik vardır. Örneğin Bosch'da, Sempe'de, Vip'de. Cemal Nadir'in de zaman zaman bunu yakaladığı olmuştur..." diyen, kendisi de bunu arayan (ve bulmuş olan) birine, Akademinin vereceği çok bir şey kalmamış demektir. Devam durumundan onun da bunu kısa zamanda

anladığı görülüyor.

Çizgiyle macerası demiştik. Oğuz Aral'ın karikatüre başladığı 1950'ler bu sanatta önemli değişimlerin yaşandığı bir dönem. Yeni kuşak karikatürcüleri, çizimlerin gereksiz ayrıntılardan arınması gerektiğini düşünüyor, gülmeceyi yazılı anlatımdan çok çizimle iletmeyi bu sanatın özüne da-

SI: OĞUZ ARAL...

ha yakın buluyorlar. Yani çizim ön plana çıkmaya, anlatımın yükünü taşımaya başlıyor. Bu eğilim öyle boyutlara varmış ki, çizerler arasında yazılı karikatür çizmek bir zayıflık, eksiklik, hatta "neredeyse ayıp" sayılır olmuş.

Bu tehlikeli bir yaklaşım, çünkü çizim karikatürün iki öğesinden biri, yalnız onun vurgulanması tek yönlülüğe götürüyor, ikinci temel öğe olan gülmecenin geri itilmesine yol açabiliyor. Ama bu tür yaklaşımların iyi bir yanı da var, kimi sorunların daha iyi anlaşılmasına yardımcı oluyorlar. Bu dönemin Türk karikatürü de alışılmış kalıpları yıkıyor, özgün bir kişilik kazanarak kendinden söz ettirmeye başlıyor. Oğuz Aral'ın da söylediği gibi "Karikatürün geniş kitlelere seslenmesine Cemal Nadir öncülük etmiştir belki, ama onun gerçek anlamda yaygınlaşması bizim kuşağın devreye girmesiyle olmuştur..."

Bu sözlerdeki gerçek payı büyük. Türkiye İkinci Dünya Savaşı'nın da etkisiyle 1940'lı yıllarda önemli bir kısıtlamalar dönemi yaşamış. Ancak savaşın sona ermesiyle politika ve ekonomi alanlarında belli bir serbestleşme, liberalleşme gözleniyor. O zamana kadar etki alanı oldukça dar kalmış olan Türk basını da dış dünyaya açılmaya, çeşitlenmeye başlamış. Yeni gazeteler, dergiler çıkmış. Bunların bir bölümü yabancı basından alınan kimi yöntemleri uyguluyorlar. Karikatür, çizgi roman gibi anlatım türlerinin kullanılması da var bunların arasında. Genç kuşak karikatürcüleri de kendi çalışmalarıyla buna katkıda bulunuyorlar. Karikatür yaşanmaya başlanıyor. Demin sözünü ettiğimiz çizgide yalınlaşma biraz da bundan kaynaklanıyor, çünkü çizerler daha geniş bir talebi karşılama durumundalar. Sözü ya da çizimi uzatmadan konunun özünü yakalamak önem taşıyor. Bu değişimi hem yaşamak, hem de ona katkıda bulunmak gerçek bir macera değildir de nedir? 1955'de uzun bir önsözle yeni karikatürün savunusunu yapan "TEF" dergisi Dünya Karikatüristleri Albümü'nde 23 çağdaş Türk karikatürcüsü arasında o zamanlar on dokuz yaşında olan Oğuz Aral'a da yer veriyor.

1950'lerin sonuna doğru Oğuz Aral'ın çizgi ile savaşımı belli bir noktaya ulaşıyor. Göründüğü kadarıyla temel sorunları çözmüş, tekniğini belli bir düzeye getirmiş ve kendine özgü bir biçim sahibi olmuş. Karikatürcülüğüne çizgi romancılığı da ekliyor. Kıpır kıpır çizgileriyle (hani o elektrik yüklü) yarattığı tipler dergilerin gazetelerin aranan bir parçası oluyor: Hafiyesi, Mahmut, Fransız yazarı Marcel Ayme'den uyarlanan Duvargeçen, Hayk Mammer, Köstebek Hüsnü (ve Abdürrahim), Vites Mahmut, Utanmaz Adam hep bu dönem yaratıları arasında. Bunlara daha az bilinen Uçan Adam, Duvar Geçemeyen, Pinti Hamit'i de eklemek gerek. Ayrıca önde gelen gülmece dergilerinde karikatürleri çıkıyor, resimlerle çalışmaları yayımlanıyor. Çizgsinin sınırlarını bu sonunculardaki zorluyor. Bir öykü için başlık hazırlanacak, bir başkasına uygun bir çizim yapılacak, bir boşluğun doldurulması gerek... Bunlar onun deney alanları oluyor, buralarda yeni biçim bozma yöntemlerini, çizgiye gülmece yükleme yollarını, grafik anlatım biçimlerini denemeye, kendine özgü olanları geliştirmeye başlıyor.

Bu karikatürün ötesine geçen bir alan. Ona yönelmenin grafik anlatımı incelten, zenginleştiren bir yanı var ama çizeri de karikatürden uzaklaştırma tehlikesini içeriyor. Türk olsun, yabancı olsun pek çok karikatürcü var buna yönelen. Oğuz Aral "Bunu sürdürseydim belki de bir Ronald Searle gibi olabilirdim," diyor bu konuyla ilgili olarak. Bunda bir damla abartı yok. Aral'ın çizgisi bu İngiliz sanatçınınkinden hiç geri değil. Ama Ronald Searle'leşme, ele alınan konuların giderek öznelleşmesi, çizimlerin ancak özel bir çabayla okunacak kadar karmaşıklaşması demek.

Oğuz Aral bunun çıkmaz bir yol olduğunu seziyor. Bu karikatürün yolu değil. Peki nedir karikatürün yolu? Bunu yanıtlamak için karikatürün ne olduğunun, ne olması gerektiğinin tartışılması gerekiyor. O geniş izleyici kitlesine seslenebilen bir sanat. Bunu yapabilmek için çoğaltılmaya elverişli bir anlatıma sahip olmalı. Başka bir deyişle, karikatür basılabilmeli. Belli bir azınlığın beğenisini toplayan, ama onun dışındakilerin ulaşamayacağı bir çizgi cambazlığına dönüşmemeli. Simgesel anlatıma daha çok ağırlık veren resim ve öteki grafik sanatlar bunu yeterince yapıyorlar zaten. Karikatür çoğaltılabilir olmasından yararlandığı sürece güçlü ve etkili.

Tam bu sırada politik bir gelişme hiç beklenmedik bir biçimde karikatür sanatını da etkiliyor. 27 Mayıs 1960'da Demokrat Parti yönetimi sona eriyor. Türk karikatürü de kendini bir bunalımın içinde buluveriyor. Gülmece dergileri birbiri ardına kapanıyor, kapanmayanların da hem satışı azalıyor, hem de niteliğinde düşüş gözleniyor. Gazeteler karikatüre yüz vermez oluyorlar. Karikatürcüler

"Karikatürün grafik anlatımı incelten, zenginleştiren bir yanı var ama çizeri de karikatürden uzaklaştırma tehlikesini içeriyor. Türk olsun, yabancı olsun pek çok karikatürcü var buna yönelen. Oğuz Aral "Bunu sürdürseydim belki de bir Ronald Searle gibi olabilirdim" diyor bu konuyla ilgili olarak. Bunda bir damla abartı yok.

boşta kalıyor. "Herkes bizim çizimlerimizdeki esprilere, buluşlara, ince anlatıma gülüyor sanırdık..."diyor Oğuz Aral, "meğerse Demokrat Partinin zorba yönetimine karşı bir boşalım sağlarmışız..." Demokrat Parti gidince karikatür konusuz kalıyor.

Bu doğal olarak en çok karikatürcüleri etkiliyor; onların başka alanlara yönelmesine yol açıyor. Kimi çizgi romana kaymış, kimi tanıtımcılık alanında çalışmaya başlamış. Buradan çizgi filme geçenler de var. Kasaplık yaparak yaşamını sürdürmeyi seçenler bile oluyor. Kısacası, 1950 kuşağı diye adlandırılan ve Türkiye'deki çağdaş karikatür düşüncelerinin öncülüğünü yapmış karikatürcülerin önde gelen birkaçı dışında hiçbirinin adı duyulmaz oluyor, hele yeni karikatürcüler hiç denecek kadar az yetişiyor.

Oğuz Aral müzikle uğraşıyor, bağlama çalıyor. Tiyatroda pandomimle ilgilenmesini de bir gösteri sanatı olarak yorumluyor: Konuşma yok, salt anlatım var...

Oğuz Aral da kardeşi ve Ferruh Doğan ile birlikte tanıtımcılık alanında çalışmaya başlıyor, bunu çizgi film çalışmaları izliyor. Aralarında Koca Yusuf, Bu Şehr-i Stambul, Direklerarası, Ağustos böceği ile Karınca gibiler olmak üzere elliden çok çizgi filme imzasını atarak bu alanda büyük bir deneyim kazanıyor. Karikatürü de zaman zaman çizdiği afişlerde, hazırladığı kitap kapaklarında grafik bir anlatım çeşitlemesi olarak sürdürüyor. Ekmek parası için başka alanlara yönelmek iyi de, karikatürcüler yaratıcı insanlar, bu konudaki eksikliği nasıl gideriyorlar?

Unutmamalı ki, sanatçılar tek yönlü olmuyor, öteki sanatlara karşı da ilgi duyuyorlar. Böyle bir durumla karşılaşınca çalışmalarını bunlardan birine kaydırıyorlar.

Oğuz Aral müzikle uğraşıyor bağlama çalıyor, halk müziğiyle ilgileniyor, bu müziği çok seslileştirme yönünde çalışmaları var. Ama asıl tiyatroya yönelmiş. Hem de tiyatronun özel bir koluna, pandomim'e. Bu anlatım araçlarını sınırlı olarak kullanmayı seçin bir gösteri sanatı. Konuşma yok onda, sözü anlatımın desteği olmaksızın mimik ve jestlerle, devinmeyle iletiyorlar oyuncular anlatacaklarını. Dekor ve kostüm çok az kullanılıyor, oyuncu da çoğu kez tek başına. Hani neredeyse Paganini'nin tek elle tüm keman konçertosunu çalması gibi bir şey. Oğuz Aral 1960-1964 arasında "Sözsüz Oyun" adlı bir tiyatro kurarak gösteriler yapmış, bunları İstanbul dışında da yinelemiş. Gösteri sanatı tarihçileri onu pek anmıyorlar ama izleyicileri arasında hâlâ onu en usta Türk pandomimcisi olarak anımsayanların sayısı hiç de az değil. Arkadaşlarıyla birlikte kazandığı uluslararası düzeyde ödülleri bile var.

Burada ilginç bir koşutluk göze çarpmıyor mu? Pandomim de tıpkı yazısız karikatür gibi anlatım araçlarından birini, sözü kullanmayı seçin bir sanat. İkisi de en yalın, en temel öğeleri kullanarak yetkin bir anlatıma ulaşmak isteyen yaratı alanları. Bunlardan biriyle uğraşan bir insanın ötekinden de hoşlanması yadırgatıcı değil. Oğuz Aral her ikisinde de başarılı olmuş. Daha sonraları genç karikatürcülere başka sanat dalları, özellikle de devinimin önem taşıdığı tiyatro ile ilgilenmelerini önermesi, çok uzaktan gelen bir öneri değil, doğrudan kendi deneyimlerinden kaynaklanıyor.

Oğuz Aral'ın tiyatro ile ilgisi hâlâ sürüyor. Mimar Sinan Üniversitesi'ne bağlı İstanbul Devlet Konservatuarı Tiyatro Bölümü'nde hareket ve mim dersi veriyor. Yönetmenlik de yapıyor. Eşi Tolga Tiğin de tiyatro sanatçısı. Tiyatrodan sinemaya kaç adımlık yol var? Oğuz Aral bu adımı da atmış, sinemayla ilgilenmiş. Çok kimse onun Lütfü Akad, Yılmaz Güneş gibi sinemacılar için senaryolar yazdığını, ayrıca kendisinin de yönetmenlik denemeleri olduğunu bilmez. Nasıl yazısız karikatür pandomime bağlanmışsa çizgiromanı da sinemaya uzanıyor sanki.

Karikatür 1960'lı yıllarda duraklama geçirmişse de hepten durmamış doğal olarak. Bu yıllar düşünce açısından devingen bir dönem, o zamana kadar tabu sayılan topluma, ekonomiye, politikaya ilişkin konular açık açık konuşulur, sorunlar tartışılır olmuş. Uğraşları gereği öteden beri bu alanlardaki çelişkilere ilgi duyan karikatürcülerin de söyleyecekleri var, onlar da bunları dile getirmeye başlıyorlar. Çizgileri Türk basınında önemli bir yer tutan düşünce dergilerinde görülmeye başlanıyor. Oğuz Aral da "Ant" dergisinden gelen bir öneriyi kabul ederek "Bir Haftalık Öfke" adlı köşeyi çizmeye başlıyor.

"Bir Haftalık Öfke" onun için olduğu kadar Türk gülmecesi açısından da önemli bir gelişmenin başlangıcı oluyor, çünkü daha ilerde "Girgir" ile gerçekleşecek bir gülmece anlayışının ilk denemeleri burada yapılmış. Kimi öteki uğraşdaşları gibi, Oğuz Aral da, karikatürün içinde bulunduğu bunalımın nedenleri ve bu bunalımdan çıkış yolları üstünde düşünüyor. Cemal Nadir'in sevdirdiği, 1950 kuşağının yaygınlaştırdığı bu sanata, bu kadar çabuk sırt çevrilmesinin nedenlerini araştırıyor. Bunu yaparken de "Anlamıyorlar efendim!" yanılgısına düşmüyor, "Anlatamıyor muyuz acaba!" diye soruyor. Belki de hastalık karikatürde değil, onun iletiliş biçimindedir. Öyle ya, anlatılan fıkralara bakılırsa sözlü gülmecede önemli bir değişme yok. Yazılı gülmece türlerinde de gözle görülür bir gerileme olmamış. Demek Türk izleyicisinin gülmece duygusunda bir kökleme söz konusu değil. Nasıl olsun ki! "Bu topraklar gülmecenin beşiği. Kökeni çok eskilere, taa Hitit ya da Dionizos şenliklerine kadar inen bir olgu bu. En güler yüzlü Hıristiyan ermişi olan Noel Baba Anadolu'dan çıkmış. Burası Nasrettin Hoca'nın, Karagöz ile Hacivat'ın yaşadıkları yer. Başka hangi ülkede ozanlar Kaygusuz gibi: 'Ergene'nin köprüsü/ Susuzluktan bunalmış/ Edirne minaresi/ Eğilmiş su içmeye' türünden dizeler söylemiş, nerede insanlar bu tür bir abartmadan

tat almışlar?.." Bu gülmece duygusuna güvenmek, onun kaynağına inmek gerekmez mi?

Oğuz Aral da bunun yollarını araştırmaya koyuluyor. Gülmece yüz yıllardır sözlü anlatıma dayanmış. Onu birdenbire köklü bir geleneği olmayan resme, çizime bağlamak, yazısız, sözsüz koymak, yetişmezmiş gibi karmaşık düşünceleri dolaylı yollardan çağrıştırsın istemek mi acaba insanları karikatürden uzaklaştıran? Kimi karikatürcüler o yıllarda pek gözde olan sergi, şenlik, yarışma karikatürlerinin etkisinde kalarak olayı bir grafik anlatım sorunu gibi yorumlarken o, "Bir Haftalık Öfke"lerinde çizgisini neredeyse anonim bir halk sanatı düzeyine gelecek kadar yalınlaştırmış (Ronald Searle'ü düşünün), yapıtlarında çizgi roman özelliklerini kullanan, yani sözlü gülmeceye de ağırlık veren bir anlatım yakalamaya yönelmiş. Bunu yaparken de çağdaş karikatür ilkelerinden ödün vermiyor, yazıyla çizimi birbirinden ayırıp resimlendirilmiş gülmeceye kaymıyor. Her ikisini iç içe, birbirlerini bütünleyecek biçimde kullanıyor. Bu yaklaşımın beklenenden de iyi sonuç verdiği onun karikatürlerinin yeniden sevilip aranır olmaya başlamasından anlaşılıyor.

Büyük atılım 1960'ların sonunda oluyor. Yüksek tirajlı günlük gazetelerden biri bir gülmece köşesi düzenlemeyi tasarlıyor, Oğuz Aral'a da onu yönetmek isteyip istemediğini soruyorlar. Tek bir koşul ileri sürüyor o da, kimse işine karışmayacak. "Gırgır" adlı bir günlük gazetenin gülmece köşesi olarak duyulmaya başlıyor önce. Daha o zamandan farklı yaklaşımıyla dikkat çekiyor. Bir süre sonra da haftalık dergiye dönüşüyor. Böylece yalnız gülmece, yalnız karikatür açısından değil, Türk, hatta dünya basını açısından da önem taşıyan olay başlıyor.

"Gırgır"ı gerçek bir yayıncılık olayı olarak nitelendirmek gerek. Onun gibi okuyucusuyla, yazarıyla, çizeriyle kendi kendisini yaratmış dergilerin sayısı çok değil. Bugün beş yüz bini aşan tirajıyla kimi günlük gazeteleri bile imrendirecek bir düzey bu. ABD'de yayımlanan "MAD" ile SSCB'de yayımlanan "Krokodil"den sonra dünyanın üçüncü büyük gülmece dergisi, hem de ne birincisi gibi yeryüzünün her yanında okunmasını sağlayan bir dilde yayımlanıyor, ne de ikincisi gibi alanında başka rakip olmama şansına sahip. "Gırgır" yurt dışında da okunuyor, hatta kimi yabancı yayıncılardan çeviri ya da ortak yayın önerileri almış. Düzenlediği kampanyalarla, sergilerle büyük ilgi çekiyor. Bu başarının mimarı karikatürcü, gazeteci Oğuz Aral.

"Bu olanak karşıma çıkınca bütün eski arkadaşlar bir araya toplanırız sanmıştım," diye anlatıyor, "tüm düşüncelerimizi gerçekleştirebileceğimiz bulunmaz bir şanstı bu. Ama bizim kuşaktan hiç kimse 'Gırgır'a katılmadı. Onlardan yaşça küçük oluşum mu benim yönetimim altına girmek istemelerine yol açtı, yoksa kavgacı yaratılışımın kısa sürede her şeyi bozacağından mı çekindiler, bilemiyorum. Gerçek olan bir şey varsa, beni yalnız bıraktıklarıdır. Reklamcılık yapmayı yeğlediler, gene de gelmediler..."

Ama o kadar da yalnız olmadığı görülüyor. Önce kardeşi Tekin Aral var. Burada küçük bir ayraç açıp Tanrının yetenek dağıtırken Aral'lara oldukça eli açık davranmış olduğunu söylemek gerek. Oğuz Aral'ın, "Çizgisinde anlaşılacağı gibi, Tekin Aral da iyi bir karikatürcü, özellikle portre karikatürü alanında çok başarılı. O da gazeteci, ayrıca kalemini de fırçası kadar ustaca kullanabilen bir yazar. O günlerde "Gırgır"dan sonraki en başarılı gülmece dergisi olan "Fırt"ın yöneticiliğini yapıyor.

Sonra Mim Uykusuz var, o da ölümüne kadar destek olmayı sürdürmüş. İlk dönemde Aziz Nesin'i kimi öykülerinin yayımlanmasının dergiye etkisi olmamış mıdır: Ya da Mort Walker'in ünlü çizgi romanının? Ondan söz edilince gülüyor Oğuz Aral, "Rastlantıya bakın,hangi gazetede çalıştıysam Hasbi Tembel Er'de orada çıkıyordu. Kendi dergim olunca ilk fırsatta onu da oraya aldım..." Ama "Gırgır"ın en büyük destekleyicisi onu okuyarak, izleyerek, ona yazı ve karikatür göndererek katkıda bulunan okuyucuları oluyor. Türk karikatürünü, gülmecesini konu alan kimi yapıtlar nedense onların adını anmıyor ama "Gırgır"ın kadrosunda bulunan Özden Öğrük, Latif Demirci, Hasan Kaçan, Behiç Pek, İlban Ertem, Ergün Gündüz gibi çizerler onun okuyucuları arasından çıkmışlar. İsmet Çelik, Attila Atalay gibi yazarlar da. "Gırgır"ı "Gırgır" yapan okuyucusuyla bu yakın ilişki.

"Bu olanak karşıma çıkınca bütün eski arkadaşlar bir araya toplanırız sanmıştım," diye anlatıyor, "tüm düşüncelerimizi gerekleştirebileceği miz bulunmaz bir şanstı bu. Ama bizim kuşaktan hiç kimse 'Gırgır'a katılmadı."

Çarpıcı bir görünümü var "Gırgır"ın, hatta biraz yadırgatıcı. Adıyla, boyutlarıyla, sayfa düzeniyle, rengiyle alışılmış gülmece dergilerinin dışında kalıyor. Uyguladığı çizgi roman anlatım biçiminin bile bir karikatürü gibi sanki bilinçli olarak bu tür bir çarpıcılığı seçmiş. Tiyatroyla böylesine içli dışlı bir yöneticisi olunca "yabancılaştırma" etkisinden geri planda bile olsa bilinçli biçimde yararlandığını düşünmemek elde değil. Ama asıl önemi Türk gülmecesine getirdiği yenilik. İlk kez "Gırgır" Türklerin kendilerine gülmelerini sağlamış. O, alışılageldiği gibi belirsiz üçüncü kişilere ince iğnelemeler gönderen bir dergi değil. Sokaktaki adamı, çarpık kentleşme sürecinin sorunlarıyla geleneksel yaşama alışkanlıkları arasında sıkışıp kalmış insanları, onların çelişkilerini, tutarsızlıklarına, davranış bozukluklarını gülmece konusu yapıyor. Türk gülmecesi açısından bu azımsanmayacak bir gelişme. Bir bakıma Aziz Nesin'in gülmece yazınında yaptığının karikatür ve çizgi romanda yinelenmesi gibi bir şey.

Çıkmaya başlamasından bu yana çeşitli yönetimler gelmiş geçmişti ama "Gırgır" hâlâ sürüyodu. Bunun nedeni gülmecesini kısır güncel politik tartışmalara dayandırmamasıydı. Bu onun rejimler değiştiği zaman da konusuz kalmamasını sağlıyor. Sakın "Gırgır"ı politikaya karışmadığını sanmayın. Tam tersine, kimselerin bir şeyler yazıp söylemediği en zor dönemlerde bile kimi konulardaki düşüncelerini büyük bir yüreklilikle

açıklayabilen tek dergi "Gırgır". Hatta bir savaş bile başlatmış, uluslararası bir gülmece savaşı: 1981 yılında İngiliz Radyo Televizyon kuruluşu BBC'nin bir yetkilisi Türk gülmecesini küçümseyen sözler söyleyince, Oğuz Aral'ın yönetimindeki "Gırgır" bir kampanya açıyor, "Gırgır" okuyucuları tarafından yazılıp çizilen binlerce karikatür ve gülmece öyküsü bu ülkeye yağmaya başlıyor.

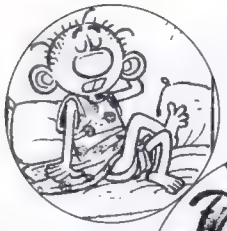

"Gırgır"ın en önemli etkisi Türk karikatürü üstünde oluyor. Bu sanatın yurt çapında çok yaygın bir sevinilirlik düzeyine ulaşmasını o sağlıyor. 1960'lı yılların ortasında elinde bir demet karikatürle gelen çizerlere: "Biz Türk karikatürcülerinin yapıtlarıyla ilgilenmiyoruz," diyen gazeteler, 1970 ve 80'lerde gülmece ekleri yayımlamak için yarış etmeye başlıyorlar. En uzak yurt köşelerinde sergiler açılıyor, gülmece dergileri çıkarılıyor. Çizgiyle gülmece yapmak seçkin bir avuç sanatçının tekelinden çıkıp yaygın bir anlatım, bir dışavurum aracı oluyor. "Düşünün bir kez," diyor Oğuz Aral, "on dört yaşında bir ortaokul öğrencisi Diyarbakır'ın bir köyünden nükleer silahsızlanma konusunda karikatür çizip gönderiyor. Bu ne müthiş bir şey, biliyor musunuz?" Gerçekten de öyle. Ünlü bir çizerin söylediği gibi, "Eskiden tutuklular evinde ozanlar yetişirdi, şimdiyse karikatürcüler yetişiyor."

"Gırgır"ın Oğuz Aral'ın en büyük yapıtı, Türk gülmecesine ve karikatürüne en büyük katkısı. Onun için üstünde bu kadar çok durduk. Gene Oğuz Aral'a dönelim. Onun karikatürünü nasıl anlatmalı?"

Bütün bunlarda en büyük pay "Gırgır"a düşüyor. O yalnız bir dergi değil, aynı zamanda bir okul da. Benzerleri yapılmış, çok sayıda çizer yetiştirmiş, bir biçem, bir anlayış oluşturmuş. Bu noktada yeni bir Oğuz Aral çıkıyor karşımıza, eğiten, öğreten Oğuz Aral. O yedi yıldır dergisinde genç karikatürcülerin yapıtlarını eleştirerek onları yönlendiriyor, yayımlansın ya da yayımlanmasın, beğendiklerini satın alarak çizerlerini yüreklendiriyor. Bunun nereden kaynaklandığını "Gırgır"da çıkan bir yazısından öğreniyoruz: "Gerek 'Fırt'ın yöneticisi Tekin Aral, gerekse ben karikatür konusunda sömürülmenin ne demek olduğunu en iyi bilenlerdeniz. Zaten bugün Babıali'de alınan karikatürün parası genç çizere ödeniyorsa bu biraz 'Fırt' ve 'Gırgır'ın sayesindedir. Biraz demem de alçak gönüllülüğümdendir. Yazar ve çizere ödenecek ücret eskiden kâğıtçı, klişeci, hamal, vesaircilerden sonra gelirdi. Hatta bu sıra hiç gelmezdi."

Genç kuşak karikatürcülerinin bir bölümü "Gırgır"ın sürekli kadrosunda çalışıyor. "Karikatürlerini hâlâ eleştiriyorum, düzeltiyorum," diyor Oğuz Aral, "belki bana kızıyorlardır da. Şöyle durup bakınca çoğunun büyümüş olduğunu görmek bana kıvanç veriyor. Usta oldular artık. Aralarında evlenip çoluk çocuk sahibi olanlar bile var. Ama bana hâlâ hepsi çocukmuş gibi geliyor, tıpkı ilk karikatürleriyle 'Gırgır'a geldikleri günkü gibi..." Bu karikatürcülerin arasında başka yerlerde de çizenler var, ayrı bir dergi kuranlar oluyor zaman zaman. Hatta kendi çizgi maceralarını yurt dışında sürdürme yolunu deneyenler bile çıkmış aralarından.

"Gırgır" Oğuz Aral'ın en büyük yapıtı, Türk gülmecesine ve karikatürüne en büyük katkısı. Onun için üstünde bu kadar çok durduk. Gene Oğuz Aral'a dönelim. Onun karikatürünü nasıl anlatmalı? Önce çizgisi. Oğuz Aral'ın kurak, devinimi büyük bir ustalıkla yakalayıp iletebilen bir biçemi var. En baştan savma gibi gözükenleri bile uzun gözlemlerin, araştırmaların sonucu olduğunu belli ediyor. O titiz bir çizer, yapıtları aradığı anlatım gücünü yakalayıncaya kadar çalışıyor. Bunun kimi zaman çok uzun sürdüğü de oluyor. Çizgisinin bir özelliği de çok yönlülüğü, çeşitliliği, "Katı bir biçeme bağlanmamaya çalıştım," diyor o bu konuda, "bu da durup durduk yerde olmadı. Çizimle ilgili çok çeşitli alanda yapıt ürettim. Karikatür, çizgi roman, çizgi film, afiş, reklam, kutlama kartı, dergi ve kitap resimlemesi. Bunların hepsinde tek bir biçemi uygulamak yerine her birine özgü anlatım biçimini, çizgi dilini yakalamaya çalışmak bana bu esnekliği kazandırdı..."

Her alanın kendine özgü deneyim birikimi bir ötekini etkilemiş doğal olarak. Konuya böyle bakınca karikatürde çizgi roman anlatım özelliklerinin kullanılmasına Oğuz Aral ile geçilmesinin bir rastlantı olmadığı anlaşılıyor. O da bu özelliğinden bilinçli olarak çizim kullanıyor, kimi zaman da halk resimlerini, minyatürleri anımsatan durağan, derinlik duygusu uyandırmaya en uygun olanı seçip kullanıyor. Yapıtlarının kuşkusuz, ama o çoğu kez genç çizere etkisi altında kalmamalarını önerdiği "Gırgır üslubu"nun arkasında anonim kalmayı yeğliyor.

Gülmecesine gelince, belli bir sevimlilik, incelik içeren, yenilik yakalamaya çalışan bir gülmece onunki. Geleneksel Anadolu-Türk gülmecesinden esinleniyor, çuvaldızı başkasına batırmadan önce iğneyi kendinde denemeyi yeğliyor. Böylece hem yerel, hem de evrensel olmayı başarıyor. Bunu yurt dışındaki sergilerin gördüğü ilgiden anlamak olası. Oğuz Aral'ın başarısının gizi galiba hep gençlere yönelik olmasında yatıyor. Kendisi 1950 kuşağı karikatürcülerinin en genci. "Gırgır"da da hep gençlerle birlikteydi. Genç kalmanın bir yolunu bulmuş anlaşılan. Gülmeceye

ilişkin düşünceleri de biraz bunu dışa vuruyor. "Gülmece," diyor, "bir enerji tüketimi gerektirir. Bunu da ancak gençler başarır. Yaşlılara bir bakın, hiç onların gülmesi gençlerin patlattığı kahkahalara benziyor mu? Onlarınki ya bir alaydır, ya da bir taşlama. İçten gelen gülmece ancak genç insanın başarabileceği bir şeydir." Gençlere seslenmesini de biliyor. "Gırgır"ın en çok tutulan çizgi roman kahramanlarını çocukların, gençlerin ve çocuk kalmış büyüklerin oluşturması rastlantı olmasa gerek.

GIRGIR
KENDİ HALİNDE BİR MİZAH DERGİSİDİR
Şirket kurtarma hareketi mi, Cumhuriyet tarihinin en büyük soygunu mu? Batık holdinglere 2,5 trilyon daha aktarılıyor..
KURTARIN BENİİİ!

Bugün artık her hoşluğu çizgisiyle dolduran Oğuz Aral yok. "Gırgır" döneminde Son söz onda olsa da derginin da pek çok yükünü genç arkadaşlarıyla paylaşıyor... O da zaman zaman çizgi romanlarıyla, karikatürleriyle katkısını sürdürüyor. Sürekli çizdiği bir çizgi romanı var: Başta da sözü edilen Avanak Avni. Avni onun en sevilen yapıtlarından biri, belki de birincisi. Çizgisi olgunluk dönem ürünü. ("Hâlâ en zor onu çizerim, inanır mısınız?") Gülmecesi de içinden çıktığı toplumun günlük yaşamından kaynaklanıyor. Sevecenlikte ve çizgi kıvraklığında belki bir Köstebek Hüsnü var onunla boy ölçüşebilecek.

Oğuz Aral'ın çizgi romanlarından söz ederken, bir özelliğine daha değinelim. Onun yapıtları korsan yapımcıların da ilgisini çekiyor. Bu, daha 1950'lerin sonu ile 60'ların başında Utanmaz Adam'la başlamış. Başka yayıncılar onun bir bölümünü kardeşiyle birlikte çizdiği bu çizgi romanın kopyalarını çıkararak yeni baskılar gibi piyasaya sürmüşler. Bu onun ününe ve daha geniş olanaklarına karşın bugün de süren bir olgu Avanak Avni'nin bibloları satılıyor. Sibel Seramik adlı bir kuruluş 1988 yılındaki 7. Tüyap Kitap Fuarındaki standında üstünde Avanak Avni'nin öyküleri bulunan kupaları sergiliyordu.

Daha önceki bir fuarda benzer ürünler sergileyen bir üreticiye, fincan ve bardakların üstündeki Avanak Avni öykülerini kullanmak için yaratıcısından izin alıp almadığını, ya da ona telif hakkı olarak bir ödeme yapıp yapmadığını sorduğumuzda, bu tür kavramların varlığından bile haberi olmadığını görmüştüm. Yaptığı iş, sevilen bir çizgi roman tipini ürünleri üstüne aktarıp para kazanmaktı, başka şeyleri bilmek bile istemiyordu. Oğuz Aral da bıkmış bu kişilerle uğraşmaktan. Belki olumsuz bir yanı var ama beğeninin bu tür dışa vuruşu da sık rastlanan bir durum değil doğrusu.

Oğuz Aral da zaman zaman yaptığı işten sıkılıyor, neden olmasın, o da bir insan. Doymak bilmeden her hafta birkaç gülmece dergisine yetecek emeği yutup götüren baskı makinalarına basıyor kalayı. Her şeyi bırakıp uzaklara gitmek, yeni bir şeylere başlamak istiyor. Ama işine karşı duyduğu sevgi, saygı her sefer ağır basıyor, gene oturup amatör çizerlerin yapıtlarına bakıyor. Dergide yayımlanacak karikatürleri eleştiriyor, bir çizim sorununda sıkışıp kalmış genç arkadaşlarından birine ayaküstü yardım ediyordu. "Gırgır" onu bir yere en uzun bağlamayı başaran yayın olmuş. "Ben," diyor, "hiçbir gazete ya da dergide üç beş yıldan fazla kalmamışımdır. Kavga eder ayrılırdım. Ama 17 yıl 'Gırgır'ı çıkardık..."

Kendisine biraz zaman kalırsa yeni çizgili anlatım yöntemlerini araştırıyor. Yolların çok tıkandığı zamanlarda bağlanmasının telleri ya da satrancının taşları arasında gizli güzelliklere ulaşmaya çalışarak dinleniyor. Araştırıcılığı da sürüyor, ülkesinde, dünyada neler olup bitiyor, onları izliyor. Büyük bir bilgi birikimine, geniş bir dünya görüşüne sahip. Ama sanatını anonimleştirmeyi yeğlediği gibi çalışmalarında da kendini ön plana çıkarmıyor. Hatta bundan kaçıyor bile denebilir. Gazetelerde, dergilerde onunla ilgili yazılar çıkmıyor, söyleşi önerilerini geri çeviriyor. Televizyonda gözükmüyor. (Bu davranışında son zamanlarda bir yumuşama olduğunu eklemek gerek.) Bu alanlarda özgün düşünceleri olmasına karşın karikatürle, gülmeceyle ilgili toplantılara katılmıyor, ikide bir eline kalemi alıp bu konulardaki düşüncelerini yazmıyor. (Oysa çok usta bir yazar.. Hatta bir süre Öfkeli Ömer takma adıyla köşe yazıları yazmış.) Bunca deneyimine karşın karikatür yarışmalarının seçici kurul üyeleri arasında onun adına rastlamak olanaksız, ödül falan da aldığı olmuyor. Bir tek kitabı var, o da satışa sunulmamış özel bir baskı.

Bütün bunlar alçakgönüllülüğünden mi kaynaklanıyor? Belki. Ama bu sessizlik onun boş durduğu anlamına gelmiyor. Tam tersi. O büyük gürültüler kopartmadan çok önemli işler yapıyor. Geçtiğimiz yılarda "Gırgır"da çıkan karikatürler Almanya ve Belçika'da sergilendi. Oğuz Aral bu nedenle düzenlenen toplantılarda Türk gülmecesini, Türk karikatürünü tanıtan konuşmalar yaptı.

Yabancı basın bu çalışmalara büyük ilgi gösteriyor. Bütün bunlardan sonra insan Cumhuriyet Dönemi Türk karikatürünü konu edinen bir yapıtın on yıl sonraki ikinci baskısında Oğuz Aral'la ilgili olarak daha önce yazılanlara yeni bir şey eklenmesini ciddiye alamıyor.

Oğuz Aral bugüne kadar ki Türk karikatürünün kuşkusuz en büyük adlarından biri, bunu da sürdüreceğe benziyor.

Başta sanat yapıtları yerine sanatçıları konu almak daha güç demiştik; çünkü bunu yapmak için o insanı tanımak gerekiyor. Bir yandan da birine ne kadar yakınlaşılırsa nesnellikten de o kadar uzaklaşma tehlikesi var. İnsan ister istemez bir süre sonra onunla birlikte düşünmeye, onun gibi durmaya başlıyor.

Ama bu da çok kötü bir şey değil, kişiyi varsıllaştıran bir yanı var. Belki de insanlar bunun için başarılı olanların, ünlülerin yaşamlarına, çalışmalarına ilgi duyuyor, yapıtlarını izlemekten zevk alıyorlar –bu yüceltici paylaşma duygusunu yaşayabilmek için. Bu da az bir kazanç değil doğrusu. Çok yönlü usta Oğuz Aral'la bunu yaşamak da çok güzel bir şey.

(Yararlanılan Kaynak: Adam Sanat Dergisi)

Bugün artık her hoşluğu çizgisiyle dolduran Oğuz Aral yok. Çoğu yerde son söz onda olsa bile "Gırgır"ın da pek çok yükünü genç arkadaşlarıyla paylaşıyor. O da zaman zaman çizgi romanlarıyla, karikatürleriyle katkısını sürdürüyor. Sürekli çizdiği bir çizgi romanı var: Başta da sözü edilen Avanak Avni.

BİR ÇİZGİ USTASI

LATİF DEMİRCİ

Türkiye'de ilk kez ! "Mizah Kültürü" üzerine 10 kitap.

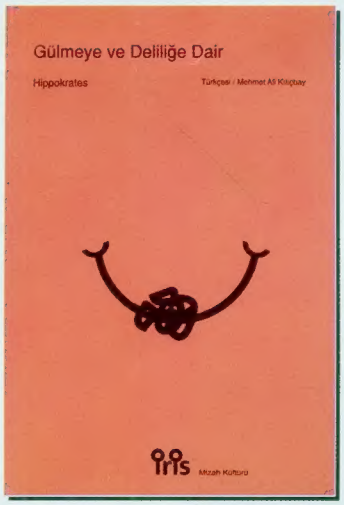

Hippokrates 1
Gülmeye ve Deliliğe Dair
Türkçesi: Mehmet Ali Kılıçbay
80 sayfa, 1. hm., **600.000 TL.**

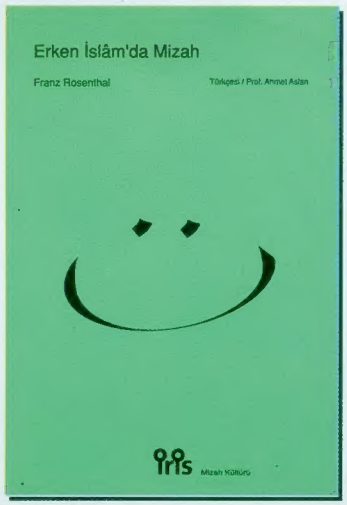

Franz Rosenthal 2
Erken İslâm'da Mizah
Türkçesi: Prof. Ahmet Aslan
264 sayfa, 1. hm., resimli, **1.700.000 TL.**

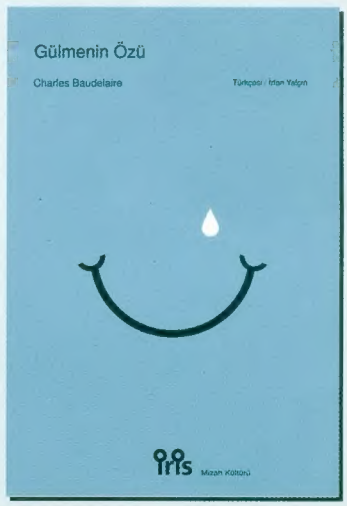

Charles Baudelaire 3
Gülmenin Özü
Türkçesi: İrfan Yalçın
136 sayfa, 1. hm., resimli **1.000.000 TL.**

Arthur Koestler 4
Mizah Yaratma Eylemi
Türkçesi: Sevinç Kabakçıoğlu, Özcan Kabakçıoğlu
144 sayfa, 1. hm. **1.000.000 TL.**

John Morreall 5
Gülmeyi Ciddiye Almak
Türkçesi: Aykut Aysevener, Şenay Soyer
216 sayfa, 1. hm. **1.500.000 TL.**

Turgut Çeviker 6
Karikatür Üzerine Yazılar
448 sayfa, 1. hm., s/b-renkli, resimli
2.800.000 TL.

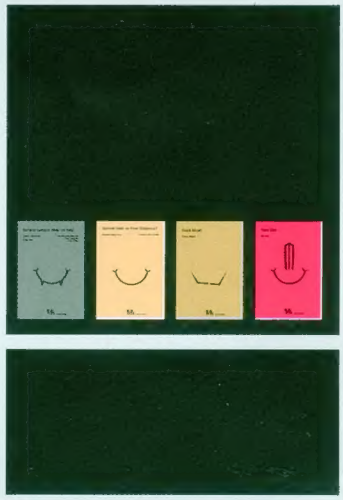

Yazışma Adresi: P.K. 41 Kadıköy 81301 İstanbul

Kitap Talep Formu

Adı Soyadı: .....
Adresi: .....
.....

Posta Kodu: .....
Şehir: .....
Telefon: .....

❑ Ödemeyi 673406 no'lu Posta Çeki Hesabına yatırdım.
❑ Ödemeyi İş Bankası Kadıköy Rıhtım Şubesi 2710139 no'lu hesaba yatırdım.

Talep ettiğim yayınlar:
❑ 1 ❑ 2 ❑ 3 ❑ 4 ❑ 5 ❑ 6
numaralı kitap/lar'dır.

Bu formu doldurduktan sonra makbuz fotokopisi ile birlikte lütfen 0.216 414 30 66 no'lu faks numarasına gönderiniz.

Kitapçılar için genel dağıtım:
Say Dağıtım: 0.212 528 17 54; Yeni Çizgi: 0.212 220 57 70

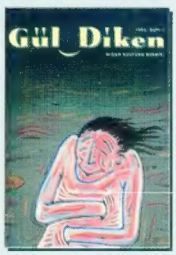

Yaz '93, Sayı: 1, 500.000 TL.

Güz '93, Sayı: 2, 500.000 TL.

Kış '94, Sayı: 3, 450.000 TL.

Yaz '94, Sayı: 4, 400.000 TL.

Güz '94, Sayı:5, 1.000.000 TL.

Sayı: 5, İngilizce, 2.000.000 TL.

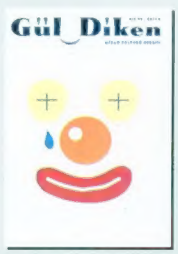

Kış '95, Sayı: 6, 400.000 TL.

Yaz '95, Sayı: 7, 400.000 TL.

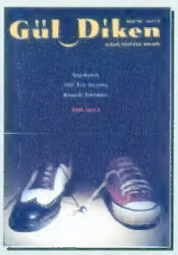

Güz '95, Sayı: 8, 750.000 TL.

Kış '96, Sayı: 9, 400.000 TL.

Yaz '96, Sayı: 10, 400.000 TL.

Güz '96, Sayı: 11, 400.000 TL.

Kış '97, Sayı: 12, 400.000 TL.

Yaz '97, Sayı: 13, 400.000 TL.

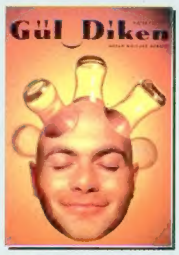

Kış '98, Sayı: 14, 400.000 TL.

Gül Diken

Türkiye'nin tek "Mizah Kültürü" dergisinin külliyatına sahip olabilirsiniz.

- 14 sayı kapak fiyatı : 6.500.000 TL.
  %25 indirimli fiyatı : 4.875.000 TL.
- 14 sayı+5.sayı İngilizce : 8.500.000 TL.
  %25 indirimli fiyatı : 6.375.000 TL.

Gül Diken 'nin tümünü ya da istediğiniz sayılarını, %25 indirimle edinebilirsiniz.

- Posta ya da kargo gideri tarafımızdan karşılanacaktır.

Yazışma Adresi: P.K. 41 Kadıköy 81301 İstanbul

Güldiken Talep Formu

Adı Soyadı: .....
Adresi: .....
.....
Posta Kodu: ..... Şehir: ..... Telefon: .....

❑ Ödemeyi 673406 no'lu Posta Çeki Hesabına yatırdım.
❑ Ödemeyi İş Bankası Kadıköy Rıhtım Şubesi 2710139 no'lu hesaba yatırdım.

Talep ettiğim sayılar:
❑ 01 ❑ 02 ❑ 03 ❑ 04 ❑ 05 ❑ 06 ❑ 07 ❑ 08 ❑ 09
❑ 10 ❑ 11 ❑ 12 ❑ 13 ❑ 14 ❑ 05 Özel Sayı (İngilizce)

Bu formu doldurduktan sonra makbuz fotokopisi ile birlikte lütfen 0.216 414 30 66 no'lu faks numarasına gönderiniz.

Lütfen

A17010

İSTANBUL
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ KÜLTÜR
İŞLERİ DAİRE
BAŞKANLIĞI
KARAMİZAH
MERKEZİ AYLIK
YAYIN ORGANIDIR

YIL 1
SAYI 7
1998

MİZAH KÜLTÜRÜ

KARA

"BU DERGİ SİZİNDİR. ALABİLİRSİNİZ!"

OĞUZ ARAL

75

CUMHURİYETİN
75.YIL
ÖZEL SAYISI

DÜNYANIN EN BÜYÜK İKİNCİ
MİZAH DERGİSİNİ
ÜRETEN, TÜRK KARİKATÜRÜNÜN
BÜYÜK USTASI: OĞUZ ARAL VE
KARİKATÜR MACERASI